

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว
จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวนิรมล กาละพันธ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาบริหารจัดการและประเมินโครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(ดร.วีระศักดิ์ เลิศศิริโยธิน)

คณะกรรมการสอบ

(อาจารย์สามารถ นุญอาจ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาบริหารจัดการและประเมินโครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

25 ต.ค. 2545

บทคัดย่อ

นิรมล กาสะพันธ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.วิระศักดิ์ เลิศศิริโยธิน, 85 หน้า
อาจารย์สามารถ บุญอาจ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่จัดสรรเงินอุดหนุนกองทุนละ
1 ล้านบาทแก่หมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านในการ
ประกอบอาชีพ เพื่อการสร้างงาน สร้างรายได้ และเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า
โดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการด้วยตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพและ
ความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ในการประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเหนือ มีแนวทางในการบริหารจัดการ
กองทุนหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการมีรายได้เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์
จากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน มีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลตาม
แบบบร. 1 – บร.12

จากการประเมินพบว่า กองทุนหมู่บ้านเหนือ มีจำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านรวมทั้งสิ้น
160 ราย มีคณะกรรมการทั้งหมด 15 คนโดยได้มีการจัดสรรเงินกู้ให้สมาชิกไปแล้วจำนวน 95
ราย เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,080,000 บาท ผู้กู้ส่วนใหญ่จะนำเงินที่ได้รับจากการจัดสรรไปใช้ในการ
ประกอบอาชีพซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มค้าขาย กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มบริการ และ
เกษตรกรรม ซึ่งสามารถนำเงินมาชำระค่างวดได้ตรงตามเวลาทั้งต้นพร้อมดอกเบี้ยจะมีเพียงบาง
รายเท่านั้นที่มีการชำระค่างวดล่าช้าซึ่งคาดว่าสมาชิกผู้กู้ทุกรายมีความสามารถในการชำระหนี้มีรายได้
เพิ่มขึ้นมีสภาพคล่องจากการมีเงินทุนหมุนเวียนและสามารถทำให้เศรษฐกิจหมู่บ้านดีขึ้น ทำให้
หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไปในอนาคต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณประธาน กองทุนหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจน สมาชิกชุมชนบ้านเหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้ให้ความร่วมมือ และได้ให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางกลุ่มผู้ประเมินจัดขึ้นในการ เสียสละเวลาอันมีค่าให้แก่ผู้จัดทำ

ขอขอบพระคุณ คร.วิระศักดิ์ เลิศศิริโยธิน อาจารย์นิเทศก์ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา ที่ได้อนุเคราะห์เวลาให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในท้องที่และการติดตามในการจัดทำสารนิพนธ์

ขอขอบพระคุณอาจารย์สัจด์ พิษพันธ์ ซึ่งเป็นอาจารย์นิเทศก์ร่วมตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้อนุเคราะห์เวลาให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในท้องที่และการติดตามในการจัดทำสารนิพนธ์

ขอขอบพระคุณเพื่อนบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความร่วมมือในการจัดทำสารนิพนธ์ ท้ายที่สุดนี้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนที่เป็นสาระประโยชน์ ผู้จัดทำขอมอบความดีความชอบให้แก่บิดา มารดา และบุคคลที่กล่าวนามและไม่ได้กล่าวนามใน ข้างต้นนี้

นิรมล กาละพันธ์

ผู้จัดทำ

สารบัญ

หน้า

หน้าอ努มติ	ก
บทคัดย่อ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี	3
4. วิธีดำเนินการ	4
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	7
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง (กทบ.1)	11
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง (กทบ.2)	12
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	18
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	20
7. หลักการประเมิน โครงการแบบชีพพ์โมเดล	21
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	25

สารบัญ (ต่อ)

9. เอกสารที่เกี่ยวข้อง	26
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
1. รูปแบบการประเมินและเครื่องมือ	31
2. ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล	35
3. ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษา	37
4. ตัวชี้วัดการประเมิน โครงการโดยภาพรวมและตัวแปรที่ศึกษา	38
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	42
2. ผลการประเมิน โครงการโดยภาพรวม	55
3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	61
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
1. สรุป และ อภิปราย	66
2. ข้อเสนอแนะ	71
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	74

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2-1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินและการตัดสินใจในแบบจำลองชีพ	24
3-1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	33
5-1 ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านสุขพัฒนา	70

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 จำนวนกลุ่มองค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน	15
2-2 กิจกรรมที่ให้กู้ยืม	16
4-1 จำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร	47
4-2 ข้อมูลการไฟฟ้าอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ปี2543	51
5-1 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนบ้านเหนือ	63

บทที่ 1

บทนำ

ตอนที่ 1 หลักการและเหตุผล

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเป็นโครงการหลัก และเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลโดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคม อย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว ด้วยความมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจน และนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคมเป็นการสร้างงาน และการกระจายโอกาสแก่ชีวิตของประชาชน จากนโยบายสู่ภาคปฏิบัติกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติจึงได้เกิดขึ้นตามนโยบาย โดยรัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้าน หรือชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาทในลักษณะของทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมสร้างรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง คือ การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชน นอกจากนี้ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ ให้กองทุนหมู่บ้านสามารถนำดอกผลที่เกิดจากเงินที่ได้รับมอบ หรือนำทรัพย์สินที่กองทุนได้รับบริจาคเพื่อนำไปใช้ในกิจการของกองทุนหมู่บ้านและนำไปใช้ในกิจการสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ในเขตความรับผิดชอบของกองทุนหมู่บ้านนั้นได้

เพื่อให้นโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมาย พ.ต.ท.ทักษิณชินวัตร นายกรัฐมนตรี ยังได้อนุมัติงบประมาณให้ดำเนินงานหลายโครงการ และมีส่วนหนึ่ง ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระทรวงศึกษาธิการ คือ โครงการอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน ๆ ละ 3 คนและโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามความเชื่อที่ว่าปัญหาเศรษฐกิจและชาติบ้านเมือง จำเป็นต้องแก้ด้วยการพัฒนาสังคมแบบบูรณาการโดยการพัฒนาด้านสังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม และที่สำคัญคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้คิดเป็น ทำเป็น รู้จักการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้

(ที่มา : หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 14 มกราคม 2545 หน้า 18)

ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย มากเพียงใดในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือ สวัสดิค ภาพของสมาชิก

2.1.2 ท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.1.3 ท้องถิ่นชุมชน มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้ และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหา ของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกัน กับทั้งสังคมก็มี ภูมิคุ้มกัน

2.1.5 ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว มีอะไรบ้าง

2.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์ เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ มีความ เชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับบุคคล

2.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งในทัศนะของประชาชน พื้นที่เป้าหมายและเพื่อทราบข้อมูล ระดับความเข้มแข็งของบุคคล ตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

การวิจัยเป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการประเมินความสำเร็จของโครงการ หรือการวัดความสามารถในการบรรลุผลของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นตัววัดความสามารถในการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด นักทฤษฎีองค์การทั้งหลายต่างพากันเสนอแนวคิด วิธีการวิเคราะห์และตัวแบบ (Models) ของการศึกษาเพื่อการประเมินความสำเร็จของโครงการ หรือหน่วยงานต่าง ๆ (Amitai Etzioni , 1964 : 1 อ้างใน ภรณ์ กิริติบุตร , 2529 : 1) กิบสันและคณะ (Gibson and others , 1979 : 27) เสนอแนะว่าการประเมินประสิทธิภาพการบริหารการจัดการที่เหมาะสมที่สุดคือการใช้แนวคิดทฤษฎีระบบเป็นตัวแบบหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์ (เจเลียว บุรีภักดิ์และคณะ, 2545) โดยใช้แนวคิดและรูปแบบการประเมินซิบของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าว “ การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ ” (กระทรวงศึกษาธิการ , สำนักงานมาตรฐานการศึกษา , 2545)

รูปแบบการประเมินผล CIPP Model ประกอบด้วย

Context Evaluation (C)	=	การประเมินสถานะแวดล้อม (บริบท)
Input Evaluation (I)	=	การประเมินปัจจัยนำเข้า
Process Evaluation (P)	=	การประเมินกระบวนการทำงาน
Product Evaluation (P)	=	การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น

ตอนที่ 4 วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านเหนือ หมู่ 4 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ 4 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ในชุมชนท้องถิ่นที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพชีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ 4 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจน ตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4

ขั้นที่ 6 ลงมือเขียนบทที่ 1, 2, 3, 4, 5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

ตอนที่ 5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษานี้จะ ได้ประโยชน์ดังนี้

5.1 ได้รับทราบและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.2 ได้ทราบและมีความรู้ ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน

5.3 ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.4 ได้ทราบกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท จะยังคงอยู่หรือไม่ได้ทราบกองทุนหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ จริงหรือไม่

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

ตอนที่ 1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาล ซึ่งมีพ.ศ.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่มการแก้ไขปัญหา และการเสริมสร้างศักยภาพ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองและรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่ง เงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพ และรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและกิจการขนาดเล็กพร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยตัวเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 5 ปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คือ

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญา ของตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน และชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนราชการ เอกชน และประชาสังคม
5. กระจายอำนาจในท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

ข้อ 6 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินทุนของตนเอง
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนแห่งชาติและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตอนที่ 2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดสำคัญ ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 6 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบไปด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธาน คนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน

ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คนแต่ไม่เกิน 7 คน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1.1. ดาย
- 1.2. ลาออก
- 1.3. เป็นบุคคลล้มละลาย
- 1.4. คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 1.5. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 1.6. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
3. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
4. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน
5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
7. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้

9. เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้รัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

10. รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ข้อ 11 การประชุมของคณะกรรมการให้นำ ข้อ 9 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้มีมติประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวดที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 13 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 14 สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
6. จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ตอนที่ 3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.1)

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน มีกระบวนการคัดเลือก ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน

1.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมียุทธศาสตร์สามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

1.3 วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุน

2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน

2.1 เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน

2.2 เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์

2.3 ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียงทางด้าน การเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2.4 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

2.5 ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

2.6 ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานนุกรุก

2.7 ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

2.8 ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

2.9 ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

ตอนที่ 4 แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง (กทบ.2)

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

จัดทำโดย

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลสีคิ้ว

อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

แบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนรวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชน

1. จำนวนประชากรในหมู่บ้าน 1,303 คน
2. จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน 546 ครัวเรือน
3. อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ประกอบด้วย
 - (1) รับจ้าง
 - (2) ค้าขาย
 - (3) รับราชการ
 - (4) เลี้ยงสัตว์
 - (5) เกษตรกรรม
4. ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน / ชุมชน

4.1 ผลผลิตด้านการเกษตรและอื่นๆในหมู่บ้าน / ชุมชน ประกอบด้วย (เช่น จากการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ อุศตสาหกรรมในครัวเรือน)

4.2 ผลผลิตจากข้อ 4.1 ซึ่งเป็นผลผลิตด้านการเกษตรมีการแปรรูปก่อนส่งไปจำหน่ายที่อื่นหรือไม่

- ไม่มี

4.3 นอกเหนือจากการใช้วัตถุดิบในหมู่บ้าน ซึ่งใช้ในการแปรรูปหรือผลิตสินค้าแล้ว มีการซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่นนอกหมู่บ้าน มาใช้ในการผลิตสินค้าหรือไม่

- ไม่มี

4.5 ผลผลิตของหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ส่งไปจำหน่ายที่ใดบ้าง

- ไม่มี

5. รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน 50,000 บาทต่อปี ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง

1. จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง มีจำนวนครัวเรือน 345 ครัวเรือน

2. วิธีการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง มีการประชาสัมพันธ์ปากต่อปาก และประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้านให้ชาวบ้านทราบ พร้อมนัดหมายกันไปประชุมกันที่ วัดใหญ่สี่ควัคคณาราม เวลา 18.30 น. เพื่อประชุม คัดเลือกคณะกรรมการ โดยการเสนอชื่อแล้ว ทำการคัดเลือก 1 คน ต่อ 1 เสียง

3. วันที่มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2544

4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วน ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือไม่ พบว่ามีครบทุกคน

5. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านของตนเอง แล้วมีความเห็นว่า จำนวนคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพมีจำนวนตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป

6. รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยคณะกรรมการ 15 คน คณะที่ปรึกษาอาวุโส 5 คน ดังนี้

ชื่อ-สกุล		ตำแหน่ง
1. นายทองพูน	เงินเรียง	ประธาน
2. นายเฉลิม	แสนธิ	รองประธาน
3. นางพยอม	จิตต์มานะ	รองประธาน
4. นางนารีรัตน์	คำโส	เลขานุการ
5. นายทองอิน	คัมภีรานนท์	ผู้ตรวจสอบภายใน
6. นางปัทมพร	พันธุวัฒนา	เหรัญญิก
7. นางกาญจนา	ชนะพาล	เหรัญญิก
8. นายบุญชู	คำชอบ	นายทะเบียน
9. นางสุควร	โพธิ์จันทิก	กรรมการ
10. นางศรีสิทธิ์	ยาจันทิก	กรรมการ
11. นางสมพร	เลิศคุณลักษณะ	กรรมการ
12. นายมงคล	ด่วนจันทิก	กรรมการ
13. นางยุพา	มาน้อย	กรรมการ
14. นายสุมล	โพธิ์สาร	กรรมการ
15. นางสุนทร	คิบบจันทิก	กรรมการ

คณะที่ปรึกษาอาวุโส

1. นายสะอาด	นาคาเริงฤทธิ์
2. นายมนตรี	เกียรติชูวงศ์
3. นายสมพงษ์	เจิมณรงค์
4. นายศรีบุญญา	อุทธารสวัสดิ์
5. นางสมพร	วิริยะจรรยา
6. นางจันทิศจิตร	ศรีศิริวาร์กย์
7. นายณัฐชัย	พันธ์แก้ว

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน

3.1 ระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

- มีแล้ว

3.2 ระเบียบข้อบังคับ

- มีข้อบังคับเกี่ยวกับสมาชิกภาพ (การเข้าเป็นสมาชิก การลาออก การฝากเงิน ออม ค่าธรรมเนียม และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิก

- ข้อบังคับเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงินของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- ข้อบังคับเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน และการชำระคืนเงินกู้
- ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีกองทุน

3.3 วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ กำหนดขึ้นโดย

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันกำหนดขึ้น

ส่วนที่ 4 ทูลดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน ปัจจุบันหมู่บ้านมีสมาชิกแล้ว ดังนี้

4.1 จำนวนกลุ่ม/องค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน ณ ปัจจุบันมีจำนวน 1 กลุ่มดังนี้

ตารางที่ 2-1 จำนวนกลุ่มองค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	กิจกรรมกลุ่ม	จำนวนสมาชิก(คน)	วันที่จัดตั้งขึ้น	เงินทุนสะสม (บาท)
1	กลุ่ม อ.ส.ม.	อาสาสมัครสาธารณสุข	15 คน/ปี	2542	12,000

กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อ.ส.ม.) ประจำหมู่บ้านเหนือ ตั้งอยู่ที่บ้านของนางพยอม จิตต์มานะ ซึ่งเป็นประธานกลุ่ม อ.ส.ม.

4.2. ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองมีสมาชิกแล้ว 160 คน

4.3 การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน เปิดบัญชีแล้ว เลขที่บัญชีกองทุน 1 ล้านบาท 06-4307-20-063548-9 ธนาคารออมสินสาขา สีคิ้ว วันที่เปิด วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2544 จำนวนเงินฝากคงเหลือ ณ ปัจจุบัน เป็นเงิน 357248.69 บาท เลขบัญชีธนาคารเงินสะสมของกองทุน 06-4307-20-063397-2 จำนวนเงินฝากคงเหลือ ณ ปัจจุบันเป็นเงิน 52,175.02 บาท

4.4 หมู่บ้านมีความร่วมมือหรือเชื่อมโยงในการพัฒนากับหมู่บ้านหรือเครือข่ายอื่นนอกหมู่บ้านหรือไม่ พบว่าในหมู่บ้านมีความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านอื่น

ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.1 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน ให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง มีดังนี้ โดยการให้สมาชิกมีสิทธิกู้โดยทั่วถึงกัน จากความพร้อมของแต่ละสมาชิกเป็นหลัก

5.2 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน ให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง มีดังนี้ จะให้สมาชิก ที่กู้ไปแล้วส่งคืนภายใน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ย แล้วให้สมาชิกคนใหม่กู้ต่อในปีที่ 2 เพื่อหมุนเวียน

5.3. กองทุนหมู่บ้าน จะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมอะไรบ้าง

ตารางที่ 2-2 กิจกรรมที่ให้กู้ยืม

ลำดับที่	กิจกรรมที่ให้กู้ยืม	วงเงินกู้ยืม (บาท)	อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละต่อปี)	ระยะเวลาชำระ หนี้ (เดือน/ปี)	ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข สำคัญ
1	กู้เพื่อประกอบอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย	ไม่เกิน 20,000	6	1 ปี	ต้องชำระคืนทั้งต้น + ดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

5.4. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ จะพิจารณาจากโครงการที่เสนอขอขอกู้เงิน ความเป็นไปได้ของโครงการ ผู้ค้ำประกัน รายได้ทั้งผู้ค้ำประกัน และผู้กู้เงิน ความน่าเชื่อถือของบุคคล

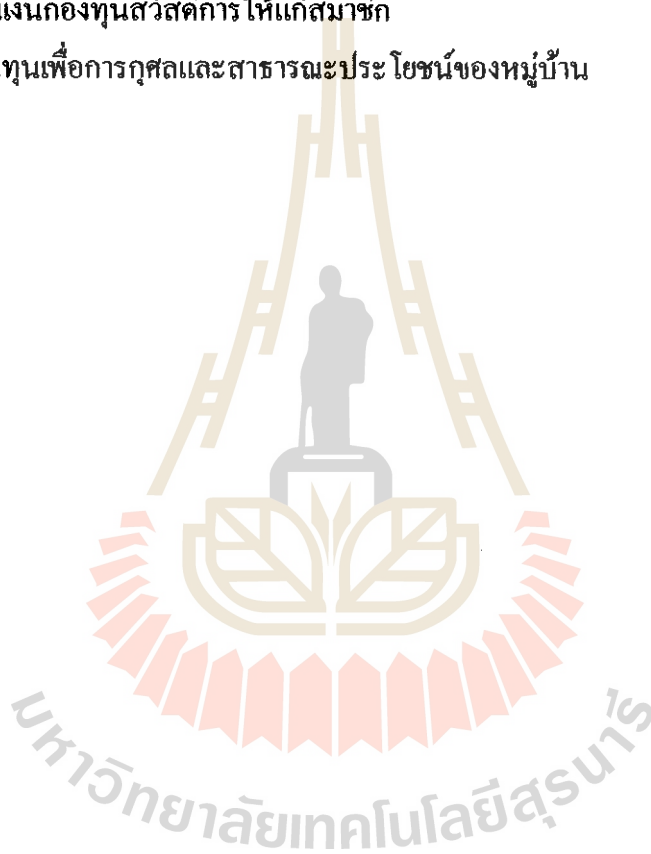
5.5. วิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ วิธีดังนี้ คือ ใช้มาตรการทางสังคม โดยการประชาคม เพื่อการทวงหนี้ ต้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบ และ ดำเนินการตามกฎหมาย

5.6. วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการกู้ ประกอบด้วยผู้ค้ำประกันรับผิดชอบ ยึดเงินออมหรือเงินฝากประจำของสมาชิก ยึดหลักทรัพย์

5.7. วิธีการแก้ปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้นและดอกเบี้ยคืนตามสัญญา คือ ทำการเร่งรัดหนี้สินติดตามทวงถาม ให้ผู้ค้ำประกันติดตามทวงถาม หรือใช้เวทีประชาคม

แนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านมี
แนวทางดังนี้

- (1) เป็นเงินปันผลให้ค่าหุ้น
- (2) เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้กู้
- (3) เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน
- (4) เป็นทุนการศึกษาของบุตรสมาชิกและการพัฒนาอาชีพบุคลากรในหมู่บ้าน
- (5) เป็นเงินสมทบกองทุน
- (6) เป็นเงินกองทุนสวัสดิการให้แก่สมาชิก
- (7) เป็นทุนเพื่อการกุศลและสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน

ตอนที่ 5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากการวิเคราะห์ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่าระเบียบกองทุนหมู่บ้าน บ้านสีคิ้ว ประกอบด้วยสาระสำคัญอยู่ 5 เรื่อง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านเหนือ หมู่ที่ 4

1. ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านเหนือ ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

- (1) เป็นแหล่งเงินหมุนเวียน
- (2) ส่งเสริมการออมทรัพย์
- (3) ส่งเสริมและพัฒนาจิตใจสมาชิกให้มีคุณธรรม สร้างฐานะ
- (4) เพื่อให้สมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมและท้องถิ่น

3. สมาชิก

เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านหมู่ 4 เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกองทุน ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ

4. การสมัครเป็นสมาชิก

ยื่นคำขอสมัครที่คณะกรรมการ โดยพิจารณาเดือนละครั้งได้แก่ สมาชิกประเภทบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรชุมชน เมื่อเป็นสมาชิกต้องชำระค่าธรรมเนียม ค่าถือหุ้น และเงินฝากตั้งจะภายใน 5 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้ง

5. การปฏิบัติเมื่อเข้าเป็นสมาชิก

ชำระเงินค่าธรรมเนียมแรกเข้ารายละ 50 บาท พร้อมหลักฐานการสมัคร ฝากเงินตั้งจะทุกเดือน ๆ ละ 30 บาท ภายในวันที่ 7 ของเดือน สามารถฝากเงินออมทรัพย์กับกองทุนสูงสุดไม่เกินรายละ 20,000 บาท ต่อเดือน และถอนได้ไม่เกินหนึ่งครั้งต่อเดือน อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ร้อยละ 4 บาทต่อปี

6. การขาดสมาชิกภาพ

ตาย ลาออก วิกฤตจริต จิตฟั่นเฟือน คนไร้ความสามารถรอกข้อมูลเป็นเท็จ หรือไม่แสดงหลักฐานที่เป็นความจริงในการสมัคร

7. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

- (1) ปันผลให้ค่าหุ้นคือสมาชิก
- (2) เหลือคือแก่ผู้ถือหุ้น
- (3) เป็นผลตอบแทนแก่คณะกรรมการ
- (4) เป็นทุนการศึกษาของบุตรสมาชิก และพัฒนาอาชีพบุคลากรในหมู่บ้าน
- (5) เป็นเงินสมทบกองทุน
- (6) เป็นกองทุนสวัสดิการให้แก่สมาชิก
- (7) เป็นทุนเพื่อการกุศล และสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน

ตอนที่ 6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับผู้สมัครคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

- (1) คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้ระยะหนึ่ง ไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท หากเกินกว่านั้นให้สมาชิกพิจารณาชี้ขาด แต่ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท
- (2) หลักประกันเงินกู้ อาจเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามที่กองทุนกำหนด
- (3) ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยเป็นอัตราที่แน่นอน
- (4) กำหนดระยะเวลาชำระคือเงินกู้ตามความเหมาะสม การชำระคือเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายในระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี
- (5) กรณีผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้ ให้ผู้กู้เสียค่าปรับตามระเบียบข้อบังคับของกองทุน
- (6) กรณีผู้กู้มิได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้ทันที

กรณีกองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ 4 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

โครงการที่เสนอต้องดำเนินการ ได้จริงมีความเป็นไปได้ ทางการค้าคณะกรรมการกองทุนอนุมัติกู้ยืมเงินได้ไม่เกินรายละสองหมื่นบาทหากเกินต้องเรียกประชุมสมาชิกพิจารณาชี้ขาด แต่ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท โดยให้สมาชิกกองทุนด้วยกันค้ำประกัน และต้องส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย เป็นรายเดือนหรือภายในหนึ่งปี อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมร้อยละ 50 สตางค์ เดือน (6 บาทต่อปี) เมื่อผิดสัญญาต้องเสียค่าปรับเป็นรายวัน คือ ร้อยละ 50 สตางค์ต่อวัน นับจากวันครบกำหนด

ตอนที่ 7 หลักการประเมินโครงการ แบบซิฟพีโมเดล (CIPP Model)

สตีฟเฟิลบีม ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่” (Evaluation is the process of delineating, obtaining and using information for judging alternative decision)

รูปแบบของการประเมินโดยใช้หลักของเหตุผลทั่ว ๆ ไป อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ และแสดงให้เห็นถึงว่ากระบวนการประเมินใด ๆ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ คือ

- (1) ขั้นตอนการวิเคราะห์กิจกรรมและข้อมูลที่จะประเมินเพื่อสนองความต้องการของผู้ตัดสินใจ
- (2) ขั้นตอนการรวบรวมสารสนเทศ (Information) ที่ต้องการ
- (3) ขั้นตอนการเสนอสารสนเทศให้แก่ผู้ตัดสินใจ
- (4) ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ เชื่อว่าการตัดสินใจนั้นจะนำไปด้วยความสมเหตุสมผลในการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

7.1 ข้อควรคำนึงถึงในการใช้รูปแบบการประเมิน

- (1) วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการระบุรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ
- (2) ชนิดของการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ต้องการออกแบบการประเมินที่แตกต่างกัน และควรใช้รูปแบบการประเมินที่มีประสิทธิผลและเป็นรูปแบบทั่ว ๆ ไป
- (3) ในกรณีที่รูปแบบการประเมินมีความแตกต่างกันในด้านเนื้อหา (Content) ควรใช้ขั้นตอนของการติดตามผลดังนี้ คือ วิเคราะห์ รวบรวม นำเสนอ (ดังรูปที่ 1)
- (4) การตัดสินใจประกอบด้วขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ ขั้นตอนการวิเคราะห์ ออกแบบเลือกและปฏิบัติ จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยข้อมูลจากการประเมิน ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินและผู้ตัดสินใจ
- (5) เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งคำตอบในการตัดสินใจ การออกแบบการประเมินจึงควรคำนึงถึงเกณฑ์ที่มีความตรงภายใน ความตรงภายนอก ความเที่ยง และมีความเป็นปรนัย
- (6) การประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นวัฏจักร (Cycle) ต้องใช้กับโครงการที่เป็นระบบ

7.2 รูปแบบของการประเมินแบบ (CIPP MODEL)

รูปแบบของการประเมินแบบซีพีพี มาจากตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะทำการประเมิน

1. การประเมินบริบท หรือ สภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นกระบวนการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากร การรวมกลุ่ม ผู้นำ ความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการศึกษาปัญหาอุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation: I) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่วางไว้ ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคาร สถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนเพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง

- (1) การจัดทำน้กประเมินกระบวนการเต็มเวลา
- (1) เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
- (2) การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมิน โครงการและบุคคลากรในโครงการ หรือในแผนงานเอง
- (3) การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจ

การทำตามกระบวนการ จำเป็นต้องมีข้อมูลย้อนกลับ โดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำอย่างไรโครงการนั้นจึงจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด การประเมินกระบวนการให้ข้อมูลแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและบันทึกกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการ

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation: P) เป็นกระบวนการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลและแปลความหมายที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

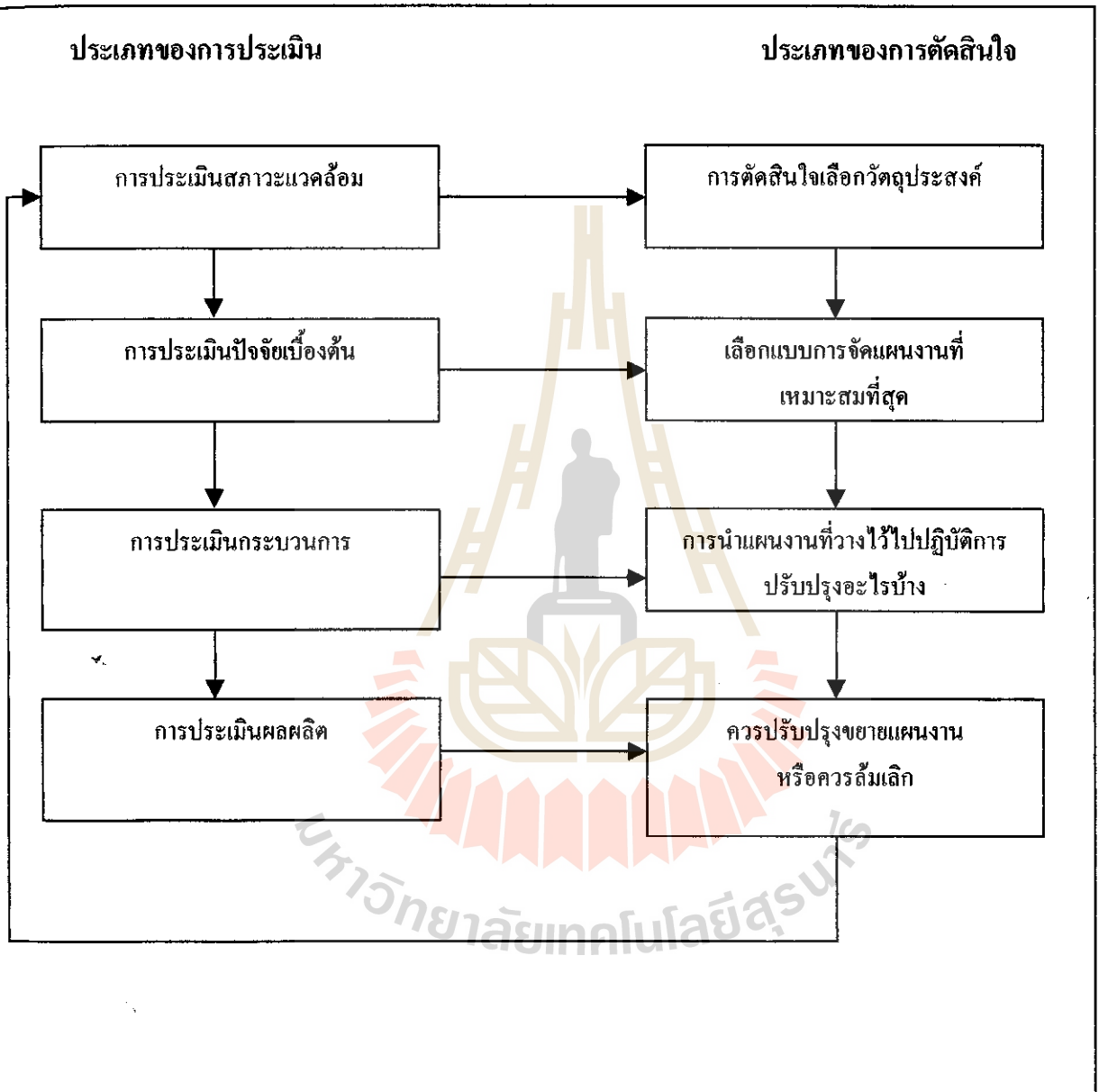
4.1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

4.2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

4.3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementation Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ สัมเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ

แผนภาพที่ 2-1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินและการตัดสินใจในแง่จำลอง

ตอนที่ 8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. **วิเคราะห์บริบท (Context Analysis)** เป็นการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย ศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชน

2. **วิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้น (Input Analysis)** เริ่มต้นนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันการศึกษา ประชาสัมพันธ์และประกาศรับสมัครบัณฑิตเพื่อเข้าร่วมโครงการ

3. **วิเคราะห์กระบวนการของโครงการ (Process Analysis)** จัดทำหลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ จัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินการในส่วนกลางและระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน ดำเนินงานให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ให้บัณฑิตศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษา และปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ โดยใช้แบบสอบถาม (บร.1 - บร.12) ในการเก็บข้อมูลคณาจารย์ นิเทศก์ ติดตามและนิเทศก์ ช่วยเหลือนักศึกษาในพื้นที่การปฏิบัติงานและนักศึกษาต้องรายงาน ผลการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแก่คณาจารย์นิเทศก์

4. **วิเคราะห์ผลของโครงการ (Output Analysis)** เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วจำนวนเงินกองทุน 1 ล้านบาทยังอยู่ บัณฑิตที่ว่างงานมีรายได้ เป็นผู้สำเร็จการฝึกอบรม ซึ่งจะได้รับประกาศนียบัตรบัณฑิต หลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนมีการเรียนรู้ ปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ซึ่งจะมีประสพการณ์จริงนำไปใช้ในการทำงานต่อไป และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ การติดตามประเมินผลและส่งเสริมการพัฒนา นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นการสร้างเสริมกิจกรรมของนโยบายที่มีอยู่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และจำนวนรายงานผลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องและรายงานผลการวิจัยในรูปของสารนิพนธ์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตอนที่ 9 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการประเมิน

กรอบแนวคิดทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิดที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครั้งนี้ต้องใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบ เรียกว่า “ซีพีพี โมเดล” (CIPP Model) โดยใช้ตัวอย่างของหน่วยระบบ อักษรย่อดังกล่าวมีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	ผลผลิตของหน่วยระบบ

1.1. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Rationale and Model of Evaluation) ไทเลอร์ ได้กล่าวถึงการประเมินว่า “การประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่สังเกตได้กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้” โดยมุ่งเน้นที่การประเมินทางการศึกษา

1.1 หลักการของแนวคิดไทเลอร์ แบบดั้งเดิมจำแนกเป็น 4 ประการ คือ

- (1) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน มีความเฉพาะเจาะจง
- (2) กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์
- (3) เลือกวิธีการที่จะช่วยให้การเรียนในเนื้อหาประสบความสำเร็จ
- (4) ประเมินผลว่าผู้เรียนมีความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

1.2 กรอบแนวคิดของการประเมินในยุคใหม่ของไทเลอร์ จำแนกเป็น 6 ส่วนคือ

- (1) การประเมินจุดประสงค์
- (2) การประเมินแผนการเรียนรู้
- (3) การประเมินเพื่อแนะแนวทางในการพัฒนาโครงการ
- (4) การประเมินเพื่อการนำโครงการ ไปปฏิบัติ
- (5) การประเมินผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษา
- (6) การติดตามผลและการประเมินผลกระทบ

ไทเลอร์ ได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการว่า เกณฑ์ที่ตัดสินความสำเร็จของโครงการ ควรจะพิจารณาจากความสำเร็จของส่วนรวม และมุ่งเน้นที่การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) มากกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

1.2. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสตีเฟน (Scriven's Evaluation Idedogies and Model) สตีเฟน ได้กำหนดความหมายของการประเมิน “การประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน” และมีความพยายามที่จะสร้างแนวคิดและรูปแบบการประเมินที่ผสมผสานแนวคิดของไทเลอร์ และครอนบาค เข้าด้วยกัน โดยได้จำแนกประเภทของการประเมินออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 การประเมินยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ใช้เป้าหมายของโครงการเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายของโครงการ หรือไม่โดยแบ่งการประเมิน เป็น 2 ระยะ คือ

(1) การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) มีเป้าหมายของการประเมินเพื่อหาข้อดี ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการ โครงการระยะต่อไป

(2) การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) มีเป้าหมาย คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อ โครงการสิ้นสุดแล้ว ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดคุณค่าความสำเร็จของโครงการที่จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง โครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ให้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

2.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายเท่านั้น แต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาร่วมพิจารณาในการตัดสินใจคุณค่าด้วยระบบคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่สามารถรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากกลุ่มเป้าหมายที่มีความซับซ้อน ดังนั้นการประเมินตามแนวทางนี้ควรที่จะมีการออกแบบการประเมินให้มีความยืดหยุ่นในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีคุณค่า อันจะช่วยส่งเสริมให้การประเมินโครงการมีประสิทธิภาพ ในส่วนที่จะใช้ข้อมูลสารสนเทศที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากกว่า แต่มีความยุ่งยากที่เกิดขึ้น คือ การพิจารณาอย่างครอบคลุมในการดำเนินการโครงการใด ๆ ที่ตัวชี้วัด เกณฑ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินจะระบุเป็นแนวทางที่ชัดเจนได้ค่อนข้างยาก

นอกจากนี้สตีเฟนได้จำแนกการประเมินสิ่งที่ประเมินเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ อาทิ จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหา หรือประสิทธิภาพของเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการประเมินวิธีนี้เป็น การประเมินเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเริ่มดำเนินการโครงการ

(2) การประเมินความคุ้มค่า (Pagoff Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากครงการ

1.3. แนวคิดการประเมินของอัลคิน (Alkin's Concept of Evaluation) “การประเมิน” ตามความความของอัลคิน คือ กระบวนการคัดเลือก การประมวลผลข้อมูล และการจัดการระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีอำนาจการตัดสินใจ หรือใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการเลือกการดำเนินการโครงการ ซึ่งอัลคินได้จำแนกการประเมินตามวัตถุประสงค์ของการใช้ผลการประเมิน เป็น 5 ส่วน ได้แก่

3.1 การประเมินระบบ เพื่อกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ เป็นการประเมินก่อนเริ่มโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

3.2 การประเมินวางแผนโครงการ เป็นการประเมินเพื่อหาแนวทาง หรือวิธีการที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์

3.3 การประเมินระหว่างการดำเนินการ เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาการดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนที่กำหนดให้หรือไม่ หรือการดำเนินการอยู่ในขั้นตอนที่ควรจะเป็นมากน้อยเพียงใด

3.4 การประเมินเพื่อพัฒนางาน เป็นการประเมินเพื่อหาแนวทาง หรือข้อเสนอแนะ ในการที่จะส่งเสริมให้โครงการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินเพื่อรับรองผลงาน ยุบ ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ เป็นการประเมินหลังจากสิ้นสุดโครงการ เพื่อตรวจสอบผลผลิตกับจุดประสงค์ของโครงการ และประมวลผลข้อเสนอแนะเพื่อรับรองปรับเปลี่ยน ยุบ หรือขยายโครงการ ต่อไป

อัลคิน ได้นำเสนอแนวคิดการประเมินที่เป็นระบบ คือ เริ่มต้นตั้งแต่ประเมินจุดประสงค์ จนกระทั่ง การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ ที่เป็นแนวคิดพื้นฐานของการประเมินโครงการ แต่ยังคงขาดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้การเผยแพร่ยังอยู่ในวงแคบเท่านั้น

2. แนวความคิดเรื่องผู้นำชุมชน

ผู้นำมีส่วนสำคัญในการทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และผู้นำได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน การที่ชาวบ้านให้ความร่วมมือนั้นมาจาก ผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ชาวบ้านมีความศรัทธา และให้ความช่วยเหลือ สอดคล้องกับแนวความคิดของเบอร์นาร์ด เบอร์ดี้, พิพพ์น์ บูลยูร์คนพันธ์, เสถียร เหลืองอร่าม, สมพันธ์ เศรษฐอริก และออร์คเวย์ ทิด

- บาร์นาร์ด (บาร์นาร์ด อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 :22) กล่าวว่าผู้นำที่ดี ต้องมีความตื่นตัว มีความสามารถในการตัดสินใจรวดเร็ว และถูกต้อง มีความสามารถในการจูงใจคน มีความสามารถรับผิดชอบและมีความฉลาดรอบรู้ทันโลก และทันเหตุการณ์

- เบอร์ดี (เบอร์ดี อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 :22) กล่าวว่าผู้นำคือ บุคคลที่สามารถชักจูงให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตัวเขา สามารถช่วยเหลือคลายความตึงเครียดต่าง ๆ ลง ได้ สามารถนำกลุ่มให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้

- ผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีจิตใจโอบอ้อมอารีย์ และมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาหมู่บ้าน (พิพัฒน์ บุญรัตนพันธ์ อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 : 22)

3. แนวคิดเกี่ยวกับทางสังคมวิทยา

ชุมชน คือ หน่วยสังคม และหน่วยทางกายภาพ ชุมชนต้องประกอบด้วยอาณาเขตบริเวณทางภูมิศาสตร์ “ปฏิสัมพันธ์และองค์การทางสังคม” และความผูกพันของคนในชุมชน ดังนั้นชุมชนในความหมายนี้ จึงมีลักษณะเป็น

- หน่วยทางสังคม
- หน่วยทางภูมิศาสตร์
- หน่วยทางวัฒนธรรม

4. แนวความคิดทางมนุษยนิยม

“ชุมชน” หมายถึง ภาพความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ หรือพื้นที่ทางกายภาพเข้ามาเกี่ยวข้อง ชุมชนเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกมีความสนใจร่วมกัน มีความรักผูกพันซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

5. แนวคิดในแบบประชาสังคม

“ชุมชน” หมายถึง ภาคประชาชนหรือพลเมืองที่อยู่ตรงกลางระหว่างภาครัฐกับภาคธุรกิจ ชุมชนในความหมายของประชาสังคมจะอยู่กึ่งกลาง ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐบาล ตัวอย่างชุมชนในความหมายนี้อาจอยู่ในรูปของกลุ่ม องค์กร สมาคม ชมรม ฯลฯ สมาชิกต่างก็มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองร่วมกัน และมีความผูกพัน เอื้ออาทรที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชน

6. แนวความคิดในการพัฒนาชุมชน

“การพัฒนาชุมชน” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเจริญขึ้นในด้านเศรษฐกิจสังคม การเมืองและวัฒนธรรมในระดับชุมชน เป็นความพยายามของมนุษย์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่โดยรวม ให้ความก้าวหน้า และหลีกเลี่ยงจากสภาวะความด้อยพัฒนา

การพัฒนาชุมชนที่จริงน่าจะหมายถึง อุดมการณ์ ความคิด ความรู้ และปฏิบัติการทางสังคมใด ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นจากภายในและภายนอกชุมชน เพื่อที่จะคืนชน ค่อรอง ท้าทาย และหาทางออกให้สมาชิกในชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สุขภาพ อนามัย สภาพแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรม

7. แนวคิดการพึ่งพาตนเองของชุมชน

“การพึ่งตนเอง” หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่อย่างอิสระมั่นคงสมบูรณ์พอสมควร

“ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่มีการกระทำระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอตามระเบียบของสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละคนหรือเป้าหมาย ณ พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเวลานานพอสมควร

ดังนั้นการพึ่งตนเองได้ของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีความสามารถดังกล่าวข้างต้น ชุมชนที่ใช้ทฤษฎีนี้ เป็นชุมชนในชนบท อันเป็น ชุมชนที่ไม่มีประชาชนหนาแน่นมีโครงสร้างทางสังคมไม่ซับซ้อน ประชาชนมักเป็นผู้นิยมความซื่อสัตย์ เกรงครีตประเพณีและวัฒนธรรม

8. ธุรกิจชุมชน

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนคือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและ / หรือ ช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ มีการเรียนรู้ และการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและการพัฒนาที่ยั่งยืน (ปารีชาติ วิลัยเสถียร, อ้างแล้ว, หน้า 96-98)

ธุรกิจชุมชนเป็นธุรกิจที่มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เป็นธุรกิจที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการ เพื่อความอยู่รอดของชุมชน และสร้างความสามัคคีรู้จักการบริหารจัดการ อันจะนำไปสู่สภาพเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและเข้มแข็งของชุมชนท้ายสุดธุรกิจชุมชนจะเปรียบดั่งเหมือนเกาะป้องกันด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะ ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีดำเนินการประเมินดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบการประเมินและเครื่องมือ

1.1 รูปแบบในการประเมิน

รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อการตัดสินใจ การตัดสินใจ โดยได้จำแนกขั้นตอนของการประเมินออกเป็น 3 ขั้นตอน

1. กำหนดหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ

รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยประเมิน 4 องค์ประกอบทั้งระดับหมู่บ้าน และระดับรายบุคคล (ผู้ก) ดังนี้

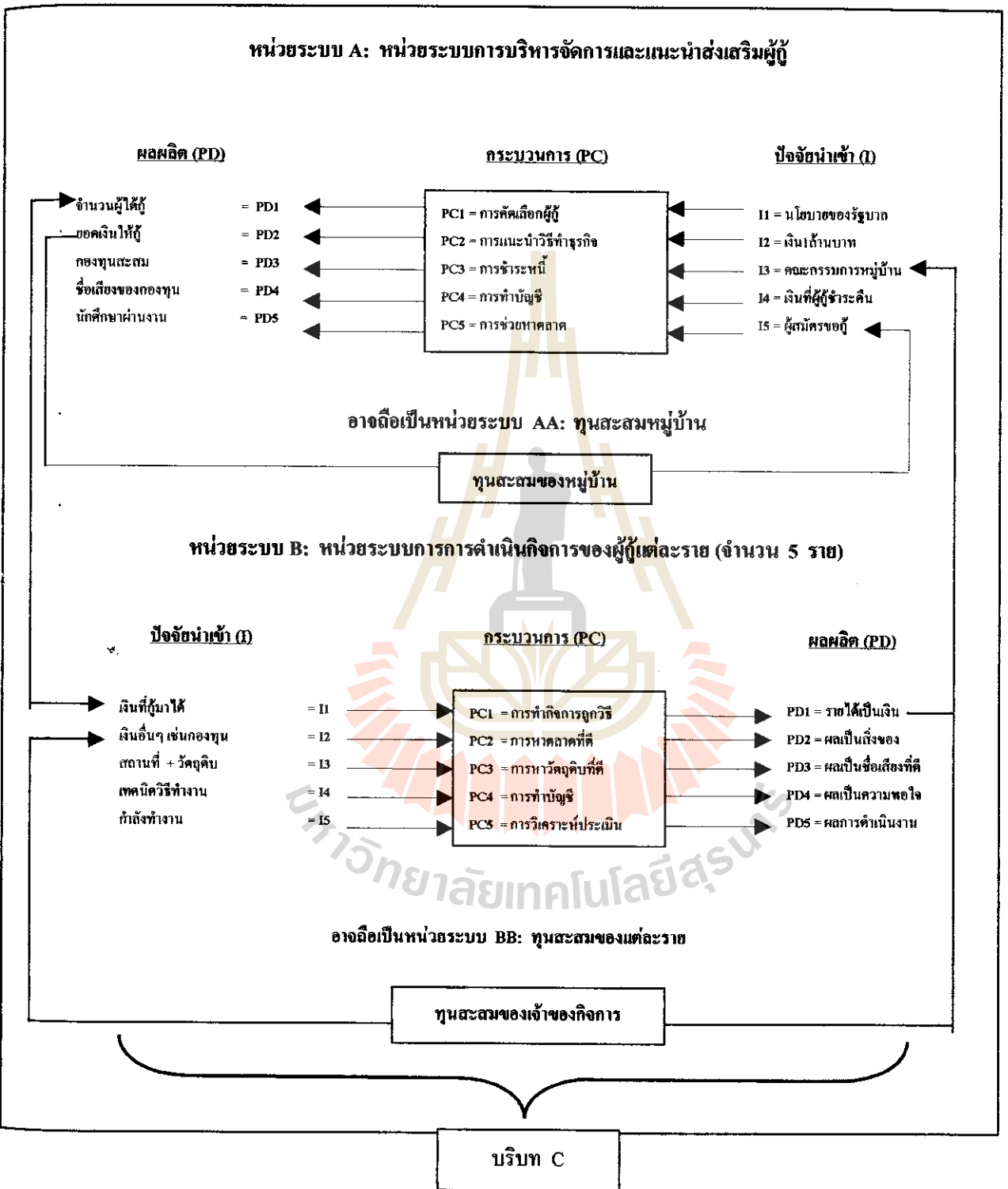
(1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้ก)

(2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้ก)

(3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้ก)

(4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้ก)

แผนภาพแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ซีพพ์ โมเดล” ซึ่งมี ส่วนประกอบดังนี้

แผนภาพที่ 3-1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามแผนภูมิข้างต้นนี้ ซึ่งมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

1.2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการสังเกตและการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
2. แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงาน ผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
6. แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
7. แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
8. แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)
9. แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
10. แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
11. แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
12. แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน)
13. การสำรวจอย่างมีส่วนร่วม เช่น การจัดเวทีประชาคมชาวบ้าน
14. การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน

ตอนที่ 2 ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

2.1 ตัวชี้วัด

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบการประเมิน แบบซิปป์โมเดล (CIPP Model) ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1

2.1.1 ตัวชี้วัด ของหน่วยระบบการบริหารการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A) ได้แก่

- (1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)
- (2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)
- (3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)
- (4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indication)

2.1.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B) ได้แก่

- (1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)
- (2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)
- (3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)
- (4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indication)

2.2 แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.2.1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด โดยการวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของข้อมูลบริบทภายในหมู่บ้าน

(2) กำหนดแหล่งข้อมูล โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลซึ่งจะพิจารณาจาก สิ่งที่ต้องการจะทราบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

(3) เลือกกลุ่มตัวอย่าง จากสมาชิกในหมู่บ้าน เช่น จากคณะกรรมการกองทุนสมาชิกผู้กู้ และสมาชิกคนอื่น ๆ ในหมู่บ้าน

(4) เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จะพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของโครงการและพิจารณาว่าวิธีไหนจะเหมาะสมที่สุด เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ

(5) การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมจากสถานการณ์จริง โดยได้มีการวางแผนและเตรียมการก่อนทำการเก็บข้อมูล เช่น การจัดเวทีประชาคม การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม

2.2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) การสังเกต (Observation) และบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตจากพฤติกรรม ของกลุ่มเป้าหมาย (สมาชิก) โดยไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ

(2) การสัมภาษณ์ (Interview) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) โดยการสนทนากับคณะกรรมการกองทุน สมาชิกในหมู่บ้านทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุนและไม่เป็นสมาชิกกองทุน ซึ่งการสัมภาษณ์นั้นจะมีทั้งการสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบในสิ่งที่กำหนด ตามวัตถุประสงค์ของโครงการและการสัมภาษณ์เรื่องทั่วไป

(3) การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Dession) จากการจัดเวทีประชาคมชาวบ้าน เพื่อต้องการทราบถึงความคิดโดยรวมและความต้องการที่หลากหลายของคนในชุมชน

(4) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม กับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ แล้วนำมาสังเคราะห์ข้อมูลหาข้อมูลที่ต้องการ

2.2.3 การสังเคราะห์ข้อมูล

ในการสังเคราะห์เพื่อประเมินโครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยที่

(1) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantiative Data) เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาเป็นค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ เป็นต้น

(2) การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นสังเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์

ตอนที่ 3 ตัวชี้วัด บริบทและตัวแปรที่ศึกษา

ตัวชี้วัดบริบท (C)

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น
ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1.1 ความยากจนของประเทศ
- 1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
- 1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- 1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- 1.5 ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- 1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท
- 1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.2 สภาพปัจจุบัน
- 1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.4 ด้านวัฒนธรรม
- 1.5 ข้อมูลด้านการปกครอง

3. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- 3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
- 3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- 3.4 หนี้ภายนอกระบบของผู้กู้
- 3.3 อาชีพหลักของผู้กู้
- 3.4 รายได้ของครอบครัว
- 3.5 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

ตอนที่ 4 ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมและตัวแปรที่ศึกษา

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวดคือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.2 เงิน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครขอกู้

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกผู้กู้

3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยเหลือตลาด

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

(1) จำนวนผู้กู้

(2) ยอดเงินให้กู้

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

(1) จำนวนผู้กู้ที่ได้

(2) จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

(3) การขยายกิจการของผู้กู้

(4) การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

(1) กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

(2) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

(3) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด

(4) ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกันตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้น

- (1) ความยากจนของประเทศ
- (2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
- (3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- (4) สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- (5) ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- (6) บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท
- (7) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

- (1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
- (2) สภาพปัจจุบัน
- (3) ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
- (4) ด้านวัฒนธรรม
- (5) ข้อมูลด้านการปกครอง

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- (1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- (2) ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
- (3) หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- (4) หนี้ภายนอกระบบของผู้กู้
- (5) อาชีพหลักของผู้กู้
- (6) รายได้ของครอบครัว

(7) ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2. วัตถุประสงค์นำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.1 เงินอื่นๆ
 - 2.1 สถานที่ และวัตถุดิบ
 - 2.1 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.1 กำลังทำงาน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - (1) รายได้เป็นเงิน
 - (2) ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - (1) ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 - (2) ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
 - (1) ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
 - (2) ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
 - (3) การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้นเงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัย นำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ผลการประเมินบริบทชุมชน

1 บริบทระดับประเทศ

1.1 ความยากจนของประเทศ

ปัจจุบันนี้เศรษฐกิจของประเทศไทย ตกต่ำและวิกฤตเป็นอย่างมาก ทำให้รัฐบาลต้องกู้หนี้ยืมเงินจากต่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของไทย แต่ก็เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุสำหรับประชากรในกลุ่มต่าง ๆ ในภาคเกษตรกรรมนั้นค่อนข้างจะเป็นกลุ่มที่ยากจนและน่าเป็นห่วงอย่างมาก เพราะผลผลิตทางการเกษตรที่ได้มานั้นมีราคาที่ตกต่ำ ทำให้เกษตรกรต้องกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นเหตุให้ประเทศต้องตกอยู่ในความยากจน

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

SME คือ ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง โดยย่อมาจาก Small and Medium Enterprises เนื่องจากรัฐเริ่มให้ความสนใจกิจการขนาดเล็กและขนาดกลางมากขึ้น อีกทั้งกระทรวง อุตสาหกรรมก็มีนโยบายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนกิจการขนาดกลาง และเล็กอย่างชัดเจน เพราะเห็นว่าเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยมีกรมส่งเสริม อุตสาหกรรมรับผิดชอบอยู่ ทั้งนี้ SME ของไทย (รักไทย) จึงไม่ใช่กิจการในลักษณะเดิม แต่จะต้องมีลักษณะใหม่ คือ

1. เป็นธุรกิจที่สามารถขายได้ในบาทโซน และดอลลาร์โซน
2. ต้องเป็น SME ที่ผลผลิตมีดีไซน์และมีคุณภาพที่ตลาดโลกต้องการและยอมรับได้
3. จะมีความสัมพันธ์ทางการบริหาร การออกแบบ และการผลิตที่เป็นสากลโดยมีหุ้นส่วนผู้บริหารมา จากที่ใดก็ได้ของโลก ที่มีทักษะมีเทคโนโลยีมาถ่ายทอดและร่วมเป็นเจ้าของร่วมเสี่ยง
4. จะต้องมีความเข้าใจตลาดของตนอย่างแท้จริง
5. จะต้องมีการปรับผลผลิตให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาด

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

สภาวะการค้าและการส่งออกของประเทศมีมากในรูปแบบของภาคเกษตรกรรม เช่น การส่งออกข้าว การส่งออกอาหารสัตว์ การส่งออกเสื้อผ้า ซึ่งแต่เดิมนั้นการส่งออกสินค้าจำพวกนี้มีมากแต่ก็ไม่มากเท่ากับการรับซื้อสินค้าจากต่างประเทศ เพราะส่วนใหญ่สินค้าที่ซื้อเข้ามาจะเป็นจำพวกสินค้าสิ้นเปลือง เช่น น้ำมันดิบ รถยนต์ ซึ่งแต่ละปีไทยเสียดุลทางการค้ามาก ซึ่งทำให้ส่งผลเสียทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ทางที่ดีต้องลดการขาดดุลการค้าโดยการประหยัดเพื่อการซื้อสินค้าจากต่างประเทศจะได้ลดน้อยลงอาจทำให้สภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศลดน้อยลงก็ได้

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ปัจจุบันนี้ ประเทศไทย มีสภาพแวดล้อมที่เลวลงเป็นอันมากเนื่องจากว่าคนไทยส่วนใหญ่เห็นแก่ตัว ไม่รู้จักรักษาสมดุลทางธรรมชาติ ยิ่งในเขตเมืองหลวงสภาวะมลพิษทางอากาศยิ่งทวีคูณมาก ผู้คนเป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจ ทั้งโรคภูมิแพ้ โรคหอบ โรคหืด ฯลฯ และในต่างจังหวัดก็มีการตัดไม้ทำลายป่ากัน บุกรุกที่ป่าสงวน ทำให้อากาศร้อน ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อหน้าแล้งก็แล้งจัดถ้าอยากให้ประเทศมีสภาวะเหมือนเดิมทุกคนในประเทศต้องร่วมแรงร่วมใจกันปกป้องและรักษาสมดุลธรรมชาติ และต้องไม่ทำร้ายธรรมชาติกันเหมือนที่เคยเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

1.5 ความเดือนร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำ สินค้ามีราคาแพงขึ้น ประชาชนต้องการความอยู่รอดจึงต้อง หาหนทางต่าง ๆ โคนการกู้ยืมเงินจากนายทุน และแหล่งเงินกู้จากสถาบันทางการเงินต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบอาชีพ เมื่อเศรษฐกิจไม่ดี ผู้คนก็ไม่มีกำลังในการบริโภคสินค้าทำให้เกิดการขาดทุนของธุรกิจขนาดเล็ก ทำให้ผู้ที่กู้เงินมาไม่มีเงินคืนทำให้เกิดความเดือนร้อนจากการเป็น หนี้สินของประชาชน

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนไปมันก็เป็นผลกระทบตั้งแต่สังคมในเมืองผู้คนต่างเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก มีการแก่งแย่งชิงดีกัน สภาวะครอบครัวจากขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวเมื่อเมืองใหญ่คือแหล่งทำมาหากิน ทำให้ผู้คนในชนบทหันเหเข้ามาหางานทำในเมืองกันมากขึ้นเป็นเหตุให้ท้องถิ่นไม่มีผู้คนอยู่ ทำให้สังคมในท้องถิ่นเกิดการล่มสลาย การเป็นอยู่ของท้องถิ่น

เปลี่ยนไปคนหนุ่มสาวในวัยแรงงาน ออกไปหางานทำยังเมืองใหญ่ เหลือไว้แต่เด็กกับคนชรา ที่อยู่เฝ้าบ้านเพียงลำพัง และจะเกิดการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น ถ้าสังคมไทยยังเป็นอยู่อย่างนี้

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรม และสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้คนไทยเปลี่ยนแปลงการเป็นอยู่อย่างมาก โดยหันมานิยมวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการกิน , การแต่งตัว , การดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งค่านิยมนี้ทำให้คนไทยต้องเสียดุลทางการค้าจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก เพราะต้องนำเข้าสินค้าบางประเภทถึงเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมที่ผิด ๆ ถ้าคนไทยมองย้อนมกลับมาและใช้ชีวิตเหมือนเดิมที่บรรพบุรุษเราได้ปฏิบัติกันมานาน ประเทศไทยก็คงไม่เป็นหนี้สินต่างประเทศมากมายขนาดนี้ก็ได้

2. บริบทระดับท้องถิ่น

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน เหนือ หมู่ที่ 4

ตามประวัติศาสตร์นั้น กล่าวไว้ว่า สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปี พุทธศักราช 2347 เมืองเชียงแสนอยู่ในอิทธิพลของพม่าจึงบอกให้พระเจ้าหลานเธอกรมหลวงเทพหริรัถย์ ร่วมกับพระยายมราชจัดกองทัพจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปสมทบกับกองทัพของนครลำปาง กองทัพนครเชียงใหม่ กองทัพนครน่าน และกองทัพนครเวียงจันทน์ รวม 5 กอง เข้าไปโจมตีเมืองเชียงแสนและได้กวาดต้อนชาวเมืองเชียงแสนเดินทางไปกรุงเทพฯ ส่วนหนึ่งขออาศัยอยู่ที่อำเภอเสาให้จังหวัดสระบุรี ต่อมาเจ้าเมืองจะก่อตั้งกองเลียงโคจันโดยให้นครจันทน์เป็นศูนย์กลาง (นครจันทน์คือ หมู่บ้านในเขตอำเภอปากช่อง ที่อาศัยอยู่ใกล้ลำตะคอง) ในท้องถิ่นนี้มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำลำตะคองไหลผ่านประชาชนจึงแยกย้ายกันมาตั้งบ้านเป็นที่อยู่อาศัยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวสี่คิ้วได้เล่าตำนานของพ่อพญาสี่เขียว ซึ่งเป็นตำนานเรื่องหนึ่งในตำนานเมืองเสมา คำว่า “สี่คิ้ว” น่าจะเพี้ยนมาจาก “สี่เขียว” ซึ่งเป็นชื่อของพญาสี่เขียวซึ่งเป็นคนชอบกินเนื้อสัตว์จน ช้าง ม้า วัว ควาย ในเมืองร่อยหรอลง พวกบ่าวไพร่ไปสัตว์ให้กินเป็นประจำ วันไหนไม่ได้มาจะถูกคุดำเขี่ยนตี

วันหนึ่งพวกบ่าวไพร่ เสนาไปหาเนื้อไม่ได้ จึงไม่กล้าเข้าไปในเมืองมานั่งปรึกษากันและตกลงกันว่าจะไปล่าเนื้อคนที่ตายใหม่ ๆ ไปให้พญาสี่เขียวกิน พญาสี่เขียวคิดใจในรสาดีมาก จึงสั่งให้บ่าวไพร่เสนาไปหาเนื้อชนิดนั้นให้กินอีก ต่อมาบ่าวไพร่ไปหาเนื้อคนมาไม่ได้ จึงบอกความจริงให้พญาสี่เขียวทราบแต่พญาสี่เขียวคิดใจรสาดีเนื้อคนมาก จึงบอกว่ามีวิธีใดที่จะนำเนื้อคนมาได้ก็ให้ทำ บ่าวไพร่จึงจัดให้ธำมรงค์โทษในคุกมาฆ่าวันละคน เพื่อเป็นอาหารของพญาสี่เขียวจนนักโทษร่อยหรอลงไปเกือบหมดคุก หัวหน้าผู้คุมทราบเรื่องจึงวิตกว่าธำมรงค์โทษหมดคุกไป จะต้องเดือดร้อนถึงประชาชนจึงปรึกษากับพวกบ่าวไพร่ว่าจะต้องนำพญาสี่เขียวให้ได้ เมื่อพญาสี่เขียวจึงเตรียมการต่อสู้ แต่ผู้กำลังบ่าวไพร่เสนาไม่ได้จึงถูกทำร้าย และหนีมาทางทิศตะวันตกของเมืองเสมาจนมาถึงบึงแห่งหนึ่ง (น่าจะหมายถึงบึงสาธารณะสี่คิ้ว) พญาสี่เขียวได้ทรมันตัวลงค้นทุรนทุรายและขาดใจตายที่บึงนั้น

บ้านเหนือเป็นชื่อที่ตั้งตามทิศทาง โดยยึดศาลพ่อพญาสี่เขียวเป็นเกณฑ์ คือ หมู่บ้านที่ติดกับศาลพ่อพญาสี่เขียวที่สุดตั้งชื่อว่า บ้านเหนือ และเขตหมู่บ้านที่อยู่ไกลสุดออกไปนั้นชื่อว่าบ้านใต้ และหมู่บ้านที่อยู่ระหว่างบ้านเหนือกับบ้านใต้ชื่อว่า บ้านกลาง

(ที่มา : โรงเรียนสี่คิ้ว”สวัสดีผดุงวิทยา”)

2.2 สภาพปัจจุบัน

บ้านเหนือเป็นชุมชนที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันค่อนข้างหนาแน่น มีตรอก ซอก ซอยที่สามารถเข้าไปถึงบ้านเรือนหลังอื่นได้ บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริถนนในหมู่บ้านไม่มีรั้วรอบขอบชิด ซึ่งบางส่วนจะเปิดทำการค้าขาย

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานยึดถนนสายหลักของหมู่บ้านและมีตรอก ซอก ซอยมาเชื่อมพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนให้เข้าสู่ถนนสายหลักของหมู่บ้าน ลักษณะของชุมชนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านพักอาศัย

(1) การขยายตัวของชุมชน

บ้านเหนือมีลักษณะการใช้สอยพื้นที่โดยแบ่ง ได้ดังนี้

1. ที่พักอาศัย
2. สวนสาธารณะประโยชน์
3. ที่ทำการเกษตร
4. คลองน้ำ ซึ่งเป็นตัวแบ่งเขตระหว่างหมู่บ้าน
5. ถนนสายหลักของหมู่บ้าน เป็นถนนสายสี่ล้อ-บ้านนุ่งลำไย และตรอก ซอก ซอย

เชื่อมระหว่างหมู่บ้านในชุมชน

ชุมชนโดยรวมแล้วจะเป็นพื้นที่พักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ เป็นชุมชนที่ค่อนข้างหนาแน่นและส่วนที่พักอาศัยบางส่วน ไปในทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่จัดสรรมีการจับจองพื้นที่คิดเป็น 100 % แต่ยังไม่มีย่านบ้านเรือน ส่วนใหญ่จะมีบ้านเรือนอยู่ติดกับถนนสายหลักของหมู่บ้านประกอบด้วยฝั่งตรงกันข้ามเป็นฝั่งสาธารณะสี่ล้อ และเดิมเป็นที่นา

การขยายตัวของชุมชนบ้านเหนือมีความเป็นไปได้ที่จะขยายตัวออกไปทิศทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นที่พักอาศัยบางส่วนเป็นพื้นที่จัดสรร เนื่องจากภายในหมู่บ้านเป็นชุมชนค่อนข้างหนาแน่น ทางด้านทิศตะวันตกจะเป็นย่านพาณิชย์ติดกับตลาดสดสี่ล้อ การขยายตัวค่อนข้างลำบาก ประกอบกับชุมชนบริเวณตลาดและหมู่บ้านเป็นชุมชนหนาแน่นทั้งสิ้น

(2) ลักษณะประชากร

ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน และมีประชากรที่ย้ายเข้ามาประกอบอาชีพในเขตหมู่บ้านส่งผลให้มีความหนาแน่นในเขตชุมชนหมู่บ้าน และช่วงที่สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำส่งผลให้มีการปิดโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภท มีการย้ายออกของประชากรที่เข้ามาประกอบอาชีพในช่วงปีที่ผ่านมา ทำให้ประชากรลดลงค่อนข้างสูง ปัจจุบันมีแนวโน้มการขยายตัวของประชากรประมาณร้อยละ 0.04

(ที่มา : แผนพัฒนาเทศบาลตำบลสี่ล้อประจำปี พ.ศ. 2545)

ตารางที่ 4-1 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	582	46.67
- หญิง	721	55.33
รวม	1,303	100
2. อายุ		
0 วัน - 5 ปีเต็ม	16	1.23
5 ปี 1 วัน - 9 ปีเต็ม	68	5.22
9 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	99	7.60
14 ปี 1 วัน - 19 ปีเต็ม	88	6.75
19 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	573	43.98
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	125	9.59
60 ปี 1 วัน - ขึ้นไป	334	25.63
รวม	1,303	100

(ที่มา: โรงพยาบาลสีคิ้ว ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ ณ ธันวาคม 2544)

จากการสำรวจ ประชากรในหมู่บ้านที่อาศัยอยู่จริง 1,303 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 721 คน และเพศชาย 582 คน และจากการสำรวจกลุ่มของประชากรในหมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 จะเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 19 - 50 ปี จำนวน 573 คน กลุ่มคนในช่วงนี้เป็นวันทำงาน และเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและครอบครัวเพราะประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวันแรงงาน ส่วนระดับการศึกษา

(3) สุขภาพอนามัย

บ้านเหนืออดีตเมื่อเจ็บป่วยไข้จะรักษากับหมอสังฆาลย์ และหมอเล็ก ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั้งหมู่บ้าน ในขณะนั้นยังไม่มีโรงพยาบาลของอำเภอสีคิ้ว การรักษาก็ยังไม่สะดวกเท่าใดนักและมีการรักษาด้วยยาหม้อแผนโบราณ

ในปัจจุบันการแพทย์มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น สุขภาพร่างกายก็แข็งแรง แต่ถ้าหากเจ็บป่วยก็จะไปรักษาที่โรงพยาบาลสิคิ้ว ตั้งกัศกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้าน ประมาณ 1,500 เมตร มีเตียงคนไข้จำนวน 90 เตียง และคลินิกเอกชนในเขตเทศบาลจำนวน 5 แห่ง

การบริการ

โรงพยาบาลสิคิ้วยังจัดการมอบหมายหน้าที่ให้ อ.ส.ม. ประจำหมู่บ้านหยอดวัคซีน ให้แก่เด็ก เช่น วัคซีนโปลิโอ

งานสาธารณสุข บริการการฉีดวัคซีนสุนัขป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

บัตรประกันสุขภาพ เสียค่าใช้จ่าย 500 บาท/ปี

บัตร 30 บาท รักษาทุกโรค

(4) เศรษฐกิจ

ลักษณะการประกอบอาชีพ ได้แก่

- การเกษตร ได้แก่ ทำนา ปลูกพืชผักและผลไม้ ข้าวโพด มะขาม มะม่วง ไร่จันทน์ ตามลักษณะพื้นที่การเกษตรในหมู่บ้านมีประมาณ 60 ไร่ ทั้งประกอบเป็นอาชีพหลักและเป็นอาชีพเสริม

- ค้าขาย ในหมู่บ้านมีร้านค้าประมาณ 20 ร้าน ทั้งขายของชำ อาหาร เครื่องดื่ม ร้านเนื้อย่างเกาหลี 2 ร้าน เป็นทั้งอาชีพเสริมและอาชีพหลัก

- รับจ้าง ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงงานทอกระสอบ โรงงานเย็บผ้าสำเร็จรูป โรงงานมันสำปะหลัง โรงงานผลิตพลาสติกเม็ด โรงงานอิเล็กทรอนิกส์ โรงน้ำแข็ง

- การบริการ ได้แก่

ซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า 1 แห่ง

เสริมสวย 3 แห่ง

คาร์แคร์ 1 แห่ง

ซักรีด 5 แห่ง

ตัดเย็บ 4 ราย

ทอผ้า 4 ราย

(6) แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

เป็นน้ำจืดที่ได้จากแหล่งน้ำผิวดิน ซึ่งสามารถใช้อุปโภค-บริโภค และการเกษตรกรรม ได้แก่

เขื่อนกักเก็บน้ำลำตะคอง มีความจุ 323.95 ล้านลูกบาศก์เมตร ใช้ในการผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคสีคิ้ว สำหรับให้บริการประปาแก่ประชาชนในเขตและนอกเขตเทศบาลตำบลสีคิ้ว

บึงสาธารณะสีคิ้ว

ลำคลองที่มีน้ำไหลมาจากเขื่อนลำตะคอง

(7) ทำเลที่ตั้ง และระบบนิเวศน์ของชุมชน

อำเภอสีคิ้วเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ 45 กิโลเมตร ห่างจากถนนมิตรภาพประมาณ 2 กิโลเมตร บ้านเหนือเป็นหมู่บ้านหนึ่งใน 18 หมู่บ้านของ ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นหมู่ที่ 4 ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสีคิ้ว บ้านเหนืออยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอสีคิ้ว ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 1 กิโลเมตร

(8) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	จด	บ้านนพเก้า	หมู่ที่ 5	ตำบลสีคิ้ว
ทิศใต้	จด	คลองน้ำที่ไหลผ่านมาจากเขื่อนลำตะคอง		
ทิศตะวันออกเฉียงใต้	จด	บ้านม่วงลำไย	หมู่ที่ 17	ตำบลสีคิ้ว
ทิศตะวันตก	จด	บ้านกลาง	หมู่ที่ 9	ตำบลสีคิ้ว

(9) ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

หมู่บ้านเหนือมีพื้นที่สาธารณะ 2 แห่ง คือ

1. บึงสาธารณะสีคิ้ว เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อน เป็นสนามกีฬาเพื่อสุขภาพ และยังใช้ในการจัดประเพณีต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง
2. คลองน้ำที่ไหลมาจากเขื่อนลำตะคอง ชาวบ้านที่อยู่บริเวณริมคลองจะได้ใช้ประโยชน์จากคลองเพื่อการอุปโภค-บริโภค เสียสัตว์ การเกษตรกรรม

(10) สภาพที่ดิน

บ้านเหนือเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลสีคิ้ว ซึ่งมีการครอบครองที่ดินคิดเป็น 100 % ได้แก่ พื้นที่พักอาศัย พื้นที่สำหรับการเกษตรกรรมประมาณ 60 ไร่ สวนสาธารณะ ประโยชน์ (บึงสีคิ้ว) คลองน้ำไหลมาจากเขื่อนลำตะคอง

ดินในเขตบ้านเหนือเป็นชุดดินคองยางเอน (Don) จัดอยู่ในกลุ่มชุดดินหมายเลข 33

- สภาพพื้นที่ ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ

- ความลาดชัน 0-2 %

- ชั้นความลึกของดิน ลึกมาก

- เนื้อดิน

ก. ชั้นบน ดินร่วนปนทรายแป้ง

ข. ชั้นล่าง ดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง

- สีดิน

ก. ชั้นบน สีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาลปนเทาเข้ม

ข. ชั้นล่าง สีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาลปนแดง

- การระบายน้ำของดิน ดี

- ลักษณะการแข็งตัวของน้ำ ไม่มี

- ระดับน้ำใต้ดิน มากกว่า 1.5 ม. ในช่วงฤดูแล้ง

- ข้อจำกัดทางกายภาพ ไม่มี

- การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น เช่น กล้วย มะม่วง

- ความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เหมาะสมสำหรับปลูกพืช

ไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์

(ที่มา : กองสำรวจและจำแนกดิน กรมพัฒนาที่ดิน เกษตรอำเภอสีคิ้ว 2543)

(11) ระบบสาธารณูปโภค

ไฟฟ้า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอสีคิ้วเป็นโรงจักรเครื่องกำเนิดไฟฟ้าเอกชนซึ่งก่อตั้งโดยนายเลื่อน พงษ์โสภณ เมื่อปี พ.ศ. 2502 จ่ายกระแสไฟฟ้าแสงสว่างเฉพาะในตลาดอำเภอสีคิ้ว ต่อมาในปี 2503 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ซื้อกิจการมาเป็นการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค แต่ยังคงใช้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าอยู่ในปี พ.ศ. 2510 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เชื่อมโยงระบบจำหน่ายตามโครงการน้ำพอง และโครงการลำโดมน้อย โดยซื้อกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ตารางที่ 4-2 ข้อมูลการไฟฟ้าอำเภอเสี๊ว จังหวัดนครราชสีมา ปี 2543

การไฟฟ้า	ความรับผิดชอบ		สถานะการจ่ายไฟ	
	ตำบล	หมู่บ้าน	มีไฟฟ้า	%
กฟอ.เสี๊ว	12	164	164	100
กฟอ.สูงเนิน	11	105	105	100
ค่านขุนทด	16	194	193	99.48
กิ่งเทพารักษ์	4	54	54	100
รวม		157		

(ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สรุปข้อมูลปี 2543 การไฟฟ้าอำเภอเสี๊ว จังหวัดนครราชสีมา)

ประปา

บ้านเหนือซึ่งเป็น 1 ใน 6 หมู่บ้านของตำบลเสี๊ว ที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของเขตเทศบาลตำบลเสี๊ว

1. เทศบาลตำบลเสี๊ว ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสี๊วมีน้ำใช้กันทั่วถึงทุกหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้เขตพื้นที่รับผิดชอบ 3,681 ครัวเรือน ณ สิ้นสุดปี 2543
2. เทศบาลตำบลเสี๊ว ได้โอนกิจการประปาให้แก่การประปาสวนภูมิภาคเสี๊ว เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2532 รับผิดชอบดูแลเป็นเจ้าของกิจการประปา แต่เทศบาลตำบลเสี๊ว
3. แหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปาและแหล่งน้ำดิบสำรอง คือ เขื่อนลำตะคอง และมีน้ำประปาที่ผลิตได้ 13,200 ลูกบาศก์เมตรและน้ำประปาที่ใช้เฉลี่ยต่อวัน 12,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

(ที่มา : การประปาสวนภูมิภาคเสี๊ว ณ สิ้นสุดปี 2543)

โทรศัพท์

เริ่มเข้ามาในอำเภอเสี๊ว เมื่อปี พ.ศ. 2517 และมีการขยายตัวมากในปี 2518 ปัจจุบันบ้านเหนือมีโทรศัพท์ในหมู่บ้านประมาณ 90 % และโทรศัพท์สาธารณะแบบใช้บัตร TOT 2 เครื่อง ที่บึงสาธารณะ 1 เครื่อง และในหมู่บ้านบริเวณริมถนนสายหลักของหมู่บ้าน 1 เครื่อง และองค์การโทรศัพท์ชุมสายเสี๊ว ยังมีโครงการที่จะนำตู้โทรศัพท์หยอดเหรียญเข้ามาไว้ในหมู่บ้านอีก 1 เครื่อง

(ที่มา : องค์การโทรศัพท์ชุมสายเสี๊ว)

การคมนาคม

- ถนน บ้านเหนือตามถนนสายหลักของหมู่บ้าน และตรอก ซอยของหมู่บ้าน เป็นถนนคอนกรีตแทบทั้งสิ้น โดยมีโครงการก่อสร้างถนน ดังตัวอย่างเช่น

โครงการก่อสร้างถนน คสล. สายสุขาภิบาล 2/12

หมู่ 4 ต.สีคิ้ว อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

กว้าง 3.00-5.00 ม. หน้า 0.15 ม. ยาว 440.00 ม.

ผู้ว่าจ้าง สุขาภิบาลสีคิ้ว

ผู้รับจ้าง หจก.สีคิ้ว เสริมสุขก่อสร้าง

งบประมาณ 823,000 บาท

สนับสนุนงบประมาณโดย กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย

เสนอโครงการโดย คณะกรรมการสุขาภิบาลสีคิ้ว

(ที่มา : ป้ายประกาศโครงการก่อสร้างถนน คสล. สายสุขาภิบาล 2/1)

2.4 สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม

(1) เครือญาติ

บ้านเหนือจะอยู่ในลักษณะญาติพี่น้อง มีอะไรก็ช่วยเหลือแบ่งปันกัน ลักษณะครอบครัว มีตั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย มีความสัมพันธ์กันเสมือนญาติ บางครอบครัวอยู่รวมกันพ่อแม่ ลูก หลาน หลาน โหลน บางครอบครัวเมื่อแต่งงานมีครอบครัวก็จะแยกครอบครัวแต่ยังอยู่ในพื้นที่และบริเวณเดียวกัน คือ สร้างบ้านใหม่แต่อยู่ในบริเวณรั้วเดียวกัน

การแต่งงานถ้าผู้หญิงเป็นคนในหมู่บ้านครอบครัวก็จะมาอยู่รวมกัน แต่ถ้าผู้ชายเป็นคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะย้ายออกไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง

(2) วัดและประเพณี

บ้านเหนือ มีวัด 1 แห่ง คือ วัดใหญ่สีคิ้ว มีพระ 19 รูป

เนื่องจากดั้งเดิมเป็นชาวเหนือเรียกตัวเอนว่า คนยวน (โยนก) ซึ่งอพยพมาจากทางภาคเหนือ ส่วนใหญ่ยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีไทยและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีงามเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่แตกต่างไปจากภาคอีสานโดยทั่วไป เช่น ศิลปะการทอผ้าไหม ศิลปะ การทอผ้าชิ้นยวน

(3) ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ มีดังนี้

- งานทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่

- งานประเพณีสงกรานต์ของชาวยวนบ้านเหนือและประเพณีพ่อนเดือนห้า (แคนเดือนห้า) แต่ละบ้านจะทำขนมต่าง ๆ คือ ข้าวโป่ง ข้าวแคน (นังเล็ด) ข้าวแคบ (ข้าวเกรียบ) เพื่อมาทำบุญตักบาตร และประเพณีการสงฆ์น้ำพระ สงฆ์น้ำพ้อพระยาสี่เจี้ยว

- (แห่ป้อพระยา) งานทำบุญเดือนหกบวงสรวงพ้อพระยาสี่เจี้ยว ก่อกองพระทรายและทำบุญกลางบ้าน วันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 “กู่ป้อจะเฮ็ดบุญป้อพระยาสี่เจี้ยว เลี้ยไรเงินชาวบ้านมาซื้อว้าวัวหนึ่ง หมูตัวหนึ่งเอามาฮื้อเป็น แล้วจะมีการเข้าทรง ปิติแล้วนี้เป็นบอกฮื้อกินขนมเส้นน้ำยาหมาคำ (ขนมจีนน้ำยาบั้ง) แจกฮื้อจาวบ้านกินจะได้โชคดีกัน”

- งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ชาวบ้านจะไปร่วมกันทำบุญตักบาตรที่วัดใหญ่ ถวายผ้าอาบน้าฝน เทียนพรรษา และผู้เฒ่าผู้แก่จะไปจำศีลที่วัดทุกวันพระในช่วงเข้าพรรษา-ออกพรรษา

- งานประเพณีสารทลาว วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านจะกวนข้าวกระยาสารท เพื่อไปร่วมทำบุญตักบาตรที่วัด

- งานประเพณีออกพรรษา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 “ตักบาตรพระร้อย” (ตักบาตรเทโว) ตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งที่วัดใหญ่

- งานประเพณีลอยกระทง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ชาวบ้านจะจัดทานมขัน น้ำตาล ใบเตย มาร่วมกันกวนข้าวยาจู (ข้าวทิพย์) ที่วัดใหญ่แล้วแจกจ่ายกัน และบางส่วนก็ทำบุญนอกจากนี้ยังมีการเผาข้าวหลามในแต่ละบ้าน

2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

(1) ด้านการปกครอง

บ้านเหนือ เดิมเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาลมาก่อน ซึ่งเรียกว่า “สุขาภิบาลสีคิ้ว” จัดตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2499 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 73 ตอนที่ 45 หน้า 27 ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2499 ต่อมา มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 จัดตั้งเทศบาลตำบล ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 116 ตอนที่ 9ก. ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 เป็นผลให้บ้านสีคิ้ว ซึ่งเดิมปกครองแบบสุขาภิบาลสีคิ้ว เปลี่ยนแปลงฐานะอยู่ในความปกครองของเทศบาลตำบลสีคิ้วแทน ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2542

(ที่มา : แผนพัฒนาเทศบาลประจำปี พ.ศ. 2545)

การปกครองโดยกำนันตำบลสีคิ้ว มีรายชื่อกำนันตำบลดังนี้

1. นายบุญมี พรหมพันธ์ใจ
2. นายแล่ม สนิทสูงเนิน (เสียชีวิต)
3. นายวีระ ชโลมพันธ์ (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานองค์การบริหารส่วนตำบลสีคิ้ว)
4. นายสว่าง ถมจอหอ (กำนันตำบลสีคิ้วคนปัจจุบัน หมู่ที่ 3 บ้านหนองรี ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา)

รายชื่อผู้ใหญ่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 ต.สีคิ้ว

1. นายอยู่ พรหมนิลพันธ์	ดำรงตำแหน่ง	60 ปี
2. นายเจริญ เฟือกจันทิก	“	60 ปี
3. นายมูล มณีจันทิก	“	60 ปี
4. นายอารมณ ธานีสวัสดิ์	“	5 ปี (เริ่มกฎหมายใหม่)
5. นายบุญนาค เฟือกจันทิก	“	2 ปี (เสียชีวิต)
6. นายทองพูน เงินเรียง	ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน	ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2546 และยังทำหน้าที่เป็นประธานกองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ 4 และประธานกรรมการชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A (หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้)

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

(1) นโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลพอสมควร เพราะได้มีการประชาสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ได้ข้อมูลจากการสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีความรู้ความเข้าใจจาก คู่มือระเบียบสำนักนายกฯ และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(2) เงิน 1 ล้านบาท คือเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ลดรายจ่ายให้ครอบครัว และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้นโดยหมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 ได้รับโอนเงินกองทุนฯ เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2544 เปิดบัญชีที่ธนาคารออมสิน สาขาสิคิ้ว เลขที่บัญชีคือ 06-4307-20-063548-9 ณ ปัจจุบันเงินด้านมียอดคงเหลือ ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2545 คือ 357,248.69 บาท

(3) คณะกรรมการหมู่บ้าน คือตัวแทนที่ชาวบ้านตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และเพื่อดูแลผลประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านให้ดำเนินไปได้ด้วยดี หมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 มีกรรมการ 15 คน มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน ประธานกองทุน รองประธานกองทุน เลขานุการ ผู้ตรวจสอบภายใน เทรย์ญติ๊ก นายทะเบียน และกรรมการ

(4) เงินที่ผู้ชำระคืน คือเงินที่สมาชิกกองทุนกู้ยืมไปเพื่อ ประกอบอาชีพ และเกิดผลกำไร และนำมาชำระคืนเมื่อถึงกำหนดเวลาคืนเงินคือ ก่อนวันที่ 7 ของทุกเดือน (กองทุนบ้านเหนือ กำหนดให้ชำระคืนเป็นรายเดือน ไม่เกิน 12 เดือน) โดยกองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 จะต้องนำส่งคืนทุกเดือนที่คณะกรรมการ แล้วจะทำการออกใบเสร็จรับเงินให้ไว้เป็นหลักฐานเพื่อรวบรวมนำเงินฝากธนาคารต่อไป

(5) ผู้สมัครขอู้ คือประชาชนในหมู่บ้านที่มีความประสงค์จะต้องการสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แล้วจะต้องเขียนคำร้องขอสมัครเป็นสมาชิก ณ ที่ทำการกองทุนเพื่อทำการขอู้เงินต่อไป และต้องมีคุณสมบัติตรงตามที่ระเบียบกองทุนหมู่บ้านกำหนด จึงจะรับเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านได้

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

(1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่าก่อนที่กองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 จะทำการปล่อย เงินกู้ให้กับสมาชิกแต่ละรายจะต้องตรวจสอบดูผู้กู้ว่ามีคุณสมบัติตรงกับระเบียบ

กองทุนที่กำหนดไว้ และพิจารณาเรื่องการเขียนโครงการเพื่อขอกู้เงินของผู้กู้ ซึ่งคณะกรรมการกองทุนจะเป็นผู้พิจารณาเพื่อปล่อยเงินกู้ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ตอนที่ 6 เรื่องการพิจารณาเงินกู้ทางหมู่บ้านเหนือหมู่ที่ 4 จะทำการพิจารณาทุกเดือน และจะได้ผู้กู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดของหมู่บ้าน คณะกรรมการร่วมกันสรรหาบุคคลด้วยความยุติธรรมแต่จำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้ได้ไม่เท่ากันและจำนวนเงินที่กู้ได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ

(2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่าคณะกรรมการมีการจัดทำบัญชีในรูปแบบตามแบบของส่วนกลาง โดยเมื่อมีการรับจ่ายเงินต่าง ๆ จะมีการลงใบเสร็จไว้เพื่อเป็นหลักฐาน อ้างอิงเพื่อการลงบัญชี และสมาชิกสามารถตรวจสอบได้ การทำบัญชีมีความรัดกุม โดยได้รับการอบรมทั้งจากส่วนกลาง หรือ คลังอำเภอ และมีคู่มือในการลงบัญชี มีสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่าย สมุดคุมลูกหนี้รายตัว สมุดคุมทะเบียนคำขอกู้เงิน สมุดทะเบียนรายได้-ค่าใช้จ่าย งบดุล สมาชิกสามารถขอตรวจสอบบัญชีได้ มีการรายงานงบต่าง ๆ ในการประชุมคณะกรรมการทุกเดือนเพื่อแจ้งยอดของกองทุนและเพื่อความโปร่งใส

(3) การแนะนำวิธีทำธุรกิจของผู้กู้ ในหมู่บ้านนั้นอาชีพที่ทำการขอกู้เงินมากที่สุดคืออาชีพค้าขายต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านจะดำเนินธุรกิจโดยอาศัยความรู้เดิมเป็นฐานที่ติดอยู่แล้ว ทำกันเป็นครอบครัว ค่าใช้จ่ายต่ำ การทำธุรกิจของชาวบ้านจะเหมือนๆ กันทำให้ราคาคงต่ำเพราะของมีปริมาณมาก ฝีมือยังไม่ดีเท่าคู่แข่ง

(4) การช่วยหาตลาด ผู้ประกอบธุรกิจจะมีตลาดในแต่ละชุมชนนั้นๆ ทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น ขายสินค้าได้ดีขึ้น ประกอบกับบ้านเหนืออยู่ใกล้กับตลาดสดสี่คิ้วจึงสามารถนำสินค้ามาขายได้อย่างสะดวก ได้แก่ ผักสด ผลไม้ แกงสำเร็จรูป ไข่สด หอม กระเทียม พริกแห้ง

(5) การรับชำระหนี้ ผู้กู้เงินจะต้องนำเงินมาส่งคืนที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกเดือนเนื่องจากระเบียบของกองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 กำหนดให้ชำระเงิน วันที่ 1-7 ของเดือน โดยรับชำระหนี้เป็นรายเดือน รายงวด และรายปี แต่ไม่ได้ทำการออกใบเสร็จให้เป็นหลักฐาน แล้วทำการรวบรวมเงินฝากเข้าธนาคารทำให้ทราบว่า มีใครที่ยังค้างไม่ได้นำเงินมาส่งคืน แต่วิธีการนี้จะเกิดผลล่าช้าเพราะจะต้องรอผู้ก้นำเงินมาชำระคืน และไม่ปลอดภัยเนื่องจากถือเงินไว้มาก

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

(1) จำนวนเงินของผู้ให้กู้ พบว่าทางกองทุนหมู่บ้านเหนือ หมู่ที่ 4 ได้อนุมัติเงินกู้ให้กับผู้กู้ทั้งหมด จำนวน 95 ราย เป็นเงิน 1,080,000บาท (ณ เดือนสิงหาคม 2545) การอนุมัติเงินกู้ให้กับผู้กู้ทั้ง 95 ราย เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับผู้กู้ทำให้เงิน 1 ล้านบาทที่ได้ปล่อยกู้ไปเป็นการหมุนเวียนในหมู่บ้านและเกิดรายได้กับกองทุนมีดอกเบี้ยจากการกู้ยืมกลับมาเป็นทุน

สะสมของกองทุน ทำให้กองทุนเข้มแข็งและเป็นการขยายเงินกองทุนอีกทางหนึ่งด้วย จากการมีผู้กู้ในจำนวน 95 รายที่ได้รับอนุมัติ ที่มีลักษณะการประกอบกิจการของผู้กู้ไม่สามารถปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการขอกู้ตามโครงการ ได้จริงทุกราย เนื่องจากเมื่อผู้กู้ไปแล้วพบว่าจำนวนเงินไม่เพียงพอต่อการทำกิจการจึงต้องเปลี่ยนไปดำเนินกิจการอย่างอื่นทำให้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ บางรายเงินที่ได้รับอนุมัติเงินกู้นั้นไม่เพียงพอได้น้อยเกินไป

(2) ยอดเงินให้กู้ สำหรับกองทุนหมู่บ้านเหนือ นั้นได้อนุมัติเงินกู้ 95 รายเป็นเงิน โดยจะอนุมัติเงินให้กู้ทุกเดือน ปล่อยกู้มาแล้ว 2 ครั้ง เป็นเงิน 1,080,000 บาท งวดที่ 1 ปล่อยกู้จำนวน 700,000 บาท งวดที่ 2 ปล่อยกู้จำนวน 300,000 บาท เงินออมและเงินสัจจะนำมาให้สมาชิกกองทุนเป็นจำนวนเงิน 80,000 บาท

(3) กองทุนสะสม/เงินออมทรัพย์ พบว่ามีสมาชิกที่กู้ได้จำนวน 95 ราย และกองทุนหมู่บ้านมีทุนสะสมของหมู่บ้านทั้งสิ้น 52,175.02 บาท จากการที่สมาชิกส่งเสริมออมทรัพย์เป็นประจำทุกเดือน และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้กู้พบว่า ผู้ก้นำเงินที่ผู้กู้ไปดำเนินกิจการตามปกติและนำไปขยายกิจการของตนเอง

2.1.3.2 ผลกระทบโดยตรง

- (1) จำนวนผู้ที่กู้ได้ จำนวนผู้ที่กู้ได้มีทั้งหมด 95 ราย
- (2) จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้านมีทั้งหมด 52,175.02 บาท
- (3) การขยายกิจการของผู้กู้ นำเงินที่ผู้กู้ไปขยายกิจการ เช่น ทางเกษตร นำเงินไปซื้อเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยเพิ่ม เพื่อจะได้ผลผลิตมากขึ้น

2.1.3.3 ผลกระทบทางอ้อม

- (1) กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่าการทำงานของคณะกรรมการมีความร่วมมือกันดีมีความสามัคคีกัน ในหมู่คณะทำให้กองทุนมีศักยภาพและเข้มแข็งพอสมควรภายในท้องถิ่น
- (2) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ มีเครือข่ายการเรียนรู้มีพอสมควรคือมีหน่วยงานของรัฐมาแนะนำข้อมูลให้กับชาวบ้าน บ้านเหนือ เดือนละ 1 ครั้ง
- (3) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด การสร้างเครื่องมือทางการตลาดของผู้ก้อยังเป็นไปไม่ได้เนื่องจากไม่มีการรวมกลุ่ม
- (4) ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ ในการทำกิจกรรมของผู้กู้แต่ละระบบเศรษฐกิจในหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์ดี

2.2 หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

(1) ประสบการณ์ในการดำเนินงานกิจการของผู้กู้พบว่า กู้ส่วนใหญ่ที่กู้เงินไปประกอบกิจการล้วนแต่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานของตนเองเป็นอย่างดี เช่น การทำการเกษตร ผู้กู้จะเตรียมสถานที่มีการคัดเลือกวัตถุดิบให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด การดำเนินงานของผู้กู้ถึงแม้จะมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพนั้นๆ อยู่แล้วแต่ยังไม่สามารถทำให้ผู้ประกอบการอาชีพได้อย่างถูกวิธียังขาดการปรับปรุงกิจการบางอย่าง เช่น การตลาด การส่งเสริมแนะนำอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่และตลาดเป็นต้น

(2) หนี้สินของผู้กู้และเครือข่าย ผู้กู้มีหนี้สินกันเกือบทุกราวเรือนทั้งนอกระบบและของรัฐโดยชาวบ้านบอกว่านำเงินมาทำการเกษตรและเพื่อเพิ่มทุนทำกิจการค้าขาย

(3) หนี้สินธนาคารของผู้กู้ ชาวบ้านมีหนี้สินส่วนใหญ่จะเป็นหนี้กับธนาคารเพื่อการเกษตร ร้อยละ 80 เพราะอัตราดอกเบี้ยถูกและมีการพักหนี้ด้วยจึงทำให้ยากู้กันเป็นจำนวนมาก

(4) หนี้สินของผู้กู้จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มผู้กู้กองทุนหมู่บ้านพบว่าผู้กู้ร้อยละ 80 เป็นหนี้สินกับสถาบันการเงินของรัฐบาลร้อยละ 20 เป็นหนี้นายทุนซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง

(5) อาชีพของสมาชิกผู้กู้กองทุนหมู่บ้านเหนือ มีดังนี้

- การเกษตร	12 ราย	รวมเงินกู้ 160,000 บาท
- เลี้ยงสัตว์	8 ราย	รวมเงินกู้ 100,000 บาท
- ค้าขาย	41 ราย	รวมเงินกู้ 501,000 บาท
- การบริการ	5 ราย	รวมเงินกู้ 60,000 บาท
- อุตสาหกรรมในครอบครัว	3 ราย	รวมเงินกู้ 43,000 บาท
- ลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ	15 ราย	รวมเงินกู้ 176,000 บาท

(6) รายได้ของผู้กู้พบว่าผู้กู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้านมีรายได้ไม่มากนัก

(7) ประสบการณ์ในการดำเนินการ ผู้กู้ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องกระบวนการผลิต การเกษตร ด้านการตลาด

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

(1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มผู้กู้ที่ได้รับเงินมาแล้วนำไปประกอบกิจการต่างๆ ตามโครงการของผู้กู้ เช่น นำไปซื้อพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช หรือการค้าขาย เป็นต้น ผู้กู้ที่ได้เงินมาแล้วแต่ไม่มีเงินทุนสะสมของตนเองหรือมีแต่น้อยมากทำให้ต้องรอเงินกู้เพียงอย่างเดียวเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และเงินที่ให้กู้ตามระเบียบ

(2) **สถานที่และวัตถุดิบ** ในการประกอบกิจการของผู้พบว่ากลุ่มผู้รู้ด้านการเกษตร มีสถานที่ในการประกอบอาชีพทุกรายแต่วัตถุดิบในการดำเนินงานต้องซื้อทุกชนิดทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้นส่วนผู้รู้ด้านการค้าขายร้อยละ 80 ขายสินค้าที่ตลาดสดสี่กั๊ก เช่น กุ้งขาว ผักสด หอมกระเทียม พริกแห้ง และเปิดร้านขายของชำที่บ้านของตนเองโดยส่วนใหญ่จะเป็นบ้านที่อยู่ริมถนนสายหลัก และซอยในหมู่บ้าน ด้านเกษตรกรรมจะทำการปลูกบ้างก็เป็นที่ดินของตน บ้างก็เช่า เมื่อได้ผลผลิตก็จะแบ่งขายและเก็บไว้กินด้วย

(3) **เทคนิคการทำงาน** พบว่ากลุ่มผู้รู้เงินของกองทุนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการทุกรายแต่ขาดเทคนิควิธีการทำงาน และต้องการคำแนะนำเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกมาก

(4) **กำลังทำงาน** พบว่ากลุ่มผู้รู้ด้านการเกษตรร้อยละ 20 ขาดแคลนกำลังคนในการทำงานต้องจ้างคนงานในการประกอบอาชีพทั้งการเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยว กลุ่มค้าขายและบริการ เป็นการใช้กำลังทำงานน้อยเพียงผู้ประกอบคนเดียวในการค้าขายไม่มีการจ้างงานในกิจการกลุ่มนี้

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยงานระบบ B พบว่า

(1) **การทำกิจการอย่างถูกวิธี** ของผู้รู้แต่ละรายพบว่าผู้รู้มีวิธีการประกอบกิจกรรม โดยอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ทำนาต้องอาศัยน้ำฝนและจะทำตามฤดูกาลซึ่งได้มีการใช้เทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ด้วย เช่น ใช้เครื่องเกี่ยวข้าวแทนแรงงานคน การทำกิจการข้างคั้นนี้ต้องรอฤดูกาลก่อนไม่เช่นนั้นจะทำไม่ได้และการใช้เครื่องจักรถ้าใช้ไม่ถูกวิธีจะส่งผลเสียแก่ผลผลิตได้ เช่น อาจเกี่ยวข้าวได้ไม่ดีเท่าแรงงานคน

(2) **การหาตลาดที่ดี** ของผู้รู้เนื่องจากผู้รู้แต่ละรายมีการประกอบอาชีพที่ต่างกันส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพค้าขาย การหาตลาดก็จะเป็นลักษณะของตลาดเดิมๆ เช่น ตลาดสุรนคร ตลาดย่าโม ซึ่งตั้งอยู่ที่ตัวจังหวัดนครราชสีมาเป็นตลาดขายส่งสินค้าราคาถูก

(3) **การหาวัตถุดิบที่ดี** เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบอาชีพทุกรายต้องการมากที่สุดเพราะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้สินค้าได้ราคาตามความต้องการของตนเอง การหาวัตถุดิบที่ดี แต่ราคาในการซื้อต้องแพงตามค่าของวัตถุดิบด้วย

(4) **การทำบัญชี** โดยทั่วไปผู้รู้เงินจะไม่ค่อยทำบัญชีรายรับรายจ่ายถึงแม้จะทำก็ทำในรูปแบบง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากทำตามความรู้ความเข้าใจของตนเอง บางครั้งการทำบัญชีแบบชาวบ้านนั้นจะลงข้อมูลที่ไม่ค่อยละเอียดเท่าที่ควรนักเพราะว่ารายละเอียดย่อยๆ น้อยๆ นั้นจะไม่ค่อยลงกันทำให้ข้อมูลอาจผิดพลาดได้ง่าย

(5) การวิเคราะห์ประเมิน จะเห็นได้ว่าการประเมินกระบวนการของระบบ B นั้น มีวิธีดำเนินงานของตนเองโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วในการประกอบอาชีพแต่อาจอาศัยเทคโนโลยีบางอย่างในการทำกิจกรรมซึ่งได้ช่วยส่งเสริมให้มีผลผลิตและความรวดเร็วในการผลิตสินค้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อครอบครัวและเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

(1) รายได้เป็นเงิน จะเป็นในเรื่องของรายได้ของผู้ประกอบกิจการซึ่งรายได้ส่วนใหญ่จะได้ในจำนวนที่เป็นเงินก้อนในช่วงระยะเวลาที่เก็บเกี่ยวผลผลิต อาจจะใช้ระยะเวลา 6 - 7 เดือนหรือว่าเป็นปี ซึ่งรายได้แต่ละครั้งจะขึ้นอยู่กับการประกอบอาชีพ มีพื้นที่หรือมีจำนวนผลผลิตมากน้อยเพียงใด แต่จะอยู่ในช่วง 20,000 - 30,000 บาท / ปี จะเห็นได้ว่าระยะในการได้ผลกำไรเป็นในรูปของค่าตอบแทนนั้นจะใช้ระยะเวลาพอสมควร และจะได้เพียง 1 ครั้งต่อปี ถ้าในระยะที่รอไม่หาอาชีพเสริมก็จะมีรายได้จากอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว

(2) ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ ส่วนใหญ่ผู้กู้เงินของบ้านเหนือจะได้ผลตอบแทนเป็นในรูปแบบของค่าจ้าง

(3) ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี ผู้กู้ได้ขยายกิจการ ในจำนวนผู้กู้ทั้ง 95 รายนั้น ส่วนมากผู้กู้จะนำเงินไปเพิ่มทุนในการผลิตมากกว่าการขยายกิจการเพราะเนื่องจากวงเงินที่ให้กู้น้อย

(4) ผลที่เป็นความพอใจ พบว่าผู้กู้พอใจที่ได้เงินไปเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ

(5) ผลการดำเนินงาน พบว่ากลุ่มผู้กู้ไม่มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ยังไม่มีการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่น ของตนเองมาปรับปรุงเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพขาดความเข้าใจในเรื่องของเศรษฐกิจแบบพอเพียงต้องการผลกำไรมากโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนที่สูงตามไปด้วย เป็นผลทำให้กิจการของตนเองไม่สามารถคงอยู่ได้ในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำและจากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านพบว่า ไม่มีการกลับคืนถิ่นของประชากร กลุ่มคนที่ทำงานอยู่ต่างถิ่นเมื่อกลับมาได้เงินแล้วก็กลับไปดำเนินกิจการที่เดิม

ตอนที่ 3 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

(1) เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

บรรลุเป้าหมายมากเพียงใด

จากการประเมินพบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ได้กู้เงินกองทุนไปเพื่อพัฒนาอาชีพ และเป็นเงินทุนในการทำกิจการ เกิดการหมุนเวียนรายได้ การจ้างงาน มีดอกผลแล้วนำเงินมาชำระคืนให้กับกองทุน ทำให้เงินกองทุนเพิ่มขึ้น และนำเงินมาปันผลคืนแก่สมาชิก ผู้ที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินกิจการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการแก้ปัญหาในการดำเนินกิจการด้วยตนเอง เพิ่มศักยภาพให้กับตนเอง ทำให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านราษฎรในหมู่บ้านรวมทั้งผู้นำของหมู่บ้านให้ความสนใจนโยบายของรัฐบาลและมีความต้องการอยากให้มีการจัดตั้งกองทุนขึ้น เพราะในหมู่บ้านก็ได้อีกกลุ่มองค์กรอยู่ก่อนแล้วจึง ประสานความร่วมมือกันทั้ง กำนัน แพทย์ประจำตำบล และพัฒนาการอำเภอ รวมถึงศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน ได้มาให้ความรู้และคำแนะนำในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านจนประสบความสำเร็จในปัจจุบัน การวางระบบโครงสร้างของกองทุนในการจัดการบริหาร มีการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการครบทั้ง 15 คน มีการแบ่งหน้าที่ ของคณะกรรมการและมีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำ การเปิดรับสมาชิก การจัดทำบัญชีและการให้เงินกู้ตามระเบียบข้อบังคับของกองทุน มีการจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนอย่างยุติธรรม การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองโดยใช้เศรษฐกิจแบบพอเพียง และได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพ ให้กับครอบครัวและชุมชน การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจพบว่าคณะกรรมการมีการชี้แนะให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนว่าเป็นของสมาชิกทุกคน ให้ช่วยกันรักษาสามารถจัดการบริหารตนเองได้ ส่วนกลุ่มผู้ที่ยังขาดแนวความคิดในการประกอบอาชีพยังหวังผลกำไรที่เป็นจำนวนมากโดยมิได้คำนึงถึงการผลิตเพื่อการบริโภคและขาดตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอนทำให้การประกอบอาชีพไม่สามารถคงอยู่ได้ในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ และยังมีบางส่วนยังคงเป็นทาสเงินกู้รายทุนอยู่เนื่องจากมีระบบการกู้ที่ง่ายกว่า การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่าภายในหมู่บ้านยังมีสภาพแวดล้อมที่ดี เหมาะแก่การทำการเกษตรจำนวนของประชากรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านมีกลุ่มต่าง ๆ ตั้งขึ้นก่อนแล้ว ภายในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียนและวัด แต่ก็สามารถเดินทางไปเรียนได้โดยสะดวกกลุ่มผู้กู้เงินกองทุน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามฤดูกาล

(2) เพื่อทราบว่ามีปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง

2.1 ปัจจัยด้านบวก

- (1) การมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ อยู่ก่อนแล้ว
- (2) มีเงินทุนสะสมของหมู่บ้าน
- (3) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนของสมาชิกในหมู่บ้าน

2.2 ปัจจัยด้านลบ

- (1) การทำงานของคณะกรรมการบางส่วนขาดความรับผิดชอบต่อน้ำที่
- (2) สมาชิกบางส่วนไม่พอใจการตัดสินใจ
- (3) เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร

เพื่อการเรียนรู้ มีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับประเทศ

พบว่าในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรและมีหน่วยงานต่าง ๆ ให้การส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้การดำเนินงาน และการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น ตำบล และประเทศ

(3) เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ มีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับประเทศ

พบว่าในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรและมีหน่วยงานต่าง ๆ ให้การส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้การดำเนินงาน และการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น ตำบล และประเทศ

(4) เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านเหนือ โดยการสุ่ม 35 ครัวเรือน
ใน 345 ครัวเรือน โดยคิดเป็นร้อยละ 10 ของครัวเรือน

ตารางที่ 4-3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนบ้านเหนือ

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ชี้วัด
1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	() มาก (✓) ปานกลาง () น้อย
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	() มาก (✓) ปานกลาง () น้อย
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	() มาก (✓) ปานกลาง () น้อย
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	() มาก (✓) ปานกลาง () น้อย
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสดูหาความรู้เพิ่ม	() ใช่ จำนวนครั้ง 12 ครั้ง ต่อ 1 ปี () ไม่ใช่
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	จากปีก่อนมี.....345.....ครอบครัว () เพิ่มขึ้นเป็น.....ครอบครัว () ลดลงเหลือ.....ครอบครัว (✓) เท่าเดิม
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน	จากปีก่อนมี.....345.....ครอบครัว () เพิ่มขึ้นเป็น.....ครอบครัว (✓) ลดลงเหลือ.....320.....ครอบครัว () เท่าเดิม
8. ในชุมชนมีการรวมตัวกลุ่มองค์กรประชาชน	จากปีก่อนมี.....1.....กลุ่ม () เพิ่มขึ้นเป็น.....กลุ่ม () ลดลงเหลือ.....กลุ่ม (✓) เท่าเดิม
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมหรือเสวนา	() มาก () ปานกลาง (✓) น้อย
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	จากปีก่อนมี.....-.....คน () เพิ่มขึ้นเป็น.....คน () ลดลงเหลือ.....คน (✓) เท่าเดิม
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	(✓) ใช่ () ไม่ใช่ () ไม่แน่ใจ
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน	() ใช่ (✓) ไม่ใช่

จากตาราง ความเข้มแข็ง ของชุมชนจะเห็นว่า

- (1) ความสามัคคีในชุมชนมีความสามัคคีปานกลางซึ่งคิดเป็นร้อยละได้ 55.9 % ของการสุ่มตัวอย่าง
 - (2) ความซื่อสัตย์ สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ปานกลาง ซึ่งคิดเป็นร้อยละได้ 58.8 % ของการสุ่มตัวอย่าง
 - (3) ยกย่องคนทำดี จะเห็นได้ว่าชุมชนมีการยกย่องคนทำดีปานกลางคิดเป็นร้อยละได้ 61.8 % และมากคิดเป็นร้อยละได้ 29.4 จากการสุ่มตัวอย่าง
 - (4) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันปานกลางซึ่งคิดเป็นร้อยละได้ 64.7 % ของการสุ่มตัวอย่าง
 - (5) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละได้ 70 % คือ
 - (6) สมาชิกในชุมชนสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ มีจำนวนเท่าเดิมจากการสำรวจครั้งแรก คือ จำนวน 345 ครอบครัว
 - (7) ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่กันพร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน มีจำนวนลดลงจากการสำรวจในครั้งแรก คือ จำนวน 320 ครอบครัว
 - (8) ในชุมชนมีการรวมตัวกลุ่มองค์กรประชชน มีจำนวนเท่าเดิมคือ 1 กลุ่มจากการสำรวจในครั้งแรก
 - (9) ชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็น ชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นกันปานกลางเมื่อคิดเป็นร้อยละได้ 50 % ของการสุ่มตัวอย่าง
 - (10) ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา เท่าเดิม
 - (11) ในชุมชนมีผู้นำที่มีความยุติธรรม ซึ่งคิดเป็นร้อยละได้ 44.1 % ของการสุ่มตัวอย่าง
 - (12) ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 58.8 % อยู่ในระดับปานกลาง
- ซึ่งเมื่อดูจากตารางจะเห็นได้ว่าสมาชิกในชุมชนบ้านเหนือ มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดีที่สามารถรวมตัวกันเพื่อประกอบกิจการกันได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การติดตามประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านเหนือ มีวัตถุประสงค์ของการประเมินดังนี้

1. เพื่อการศึกษาการบรรลุเป้าหมายทั้ง 5 ข้อ ของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองบ้านเหนือ

1.1 เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายมากเพียงใด ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) ท้องถิ่นชุมชนมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายหรือ สวัสดิภาพของสมาชิก

(2) ท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

(3) ท้องถิ่นชุมชนมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

(4) เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีสังคมมีภูมิคุ้มกัน

(5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง

1.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์ เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ มีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับบุคคล

1.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งในทัศนะของประชาชน พื้นที่เป้าหมายและเพื่อทราบ ข้อมูลระดับความเข้มแข็งของบุคคล ตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านและตำบล

4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในบ้านเหนือและระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ผู้จัดทำสารนิพนธ์ดำเนินการประเมินโดยใช้ประยุกต์รูปแบบการประเมิน ชิพ (CIPP) ของ “สตาร์ทอัพ” มาใช้ในการประเมินครั้งนี้ โดยกำหนดตัวชี้วัดขององค์ประกอบการประเมิน ด้านสถานะแวดล้อม (Context – C) ด้านปัจจัย (Input – I) ด้านกระบวนการ (Process – PC) และด้านผลผลิต (Product – PD) ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลในบ้านเหนือประกอบด้วยคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งที่ได้รับอนุมัติให้กู้และสมาชิกทั่วไป ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพตลอดจนข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดต่าง ๆ โดยใช้แบบรายงาน (บร.) 1-12 การสัมภาษณ์เพิ่มเติม การศึกษาเอกสาร และการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติและไม่ใช้สถิติ การติดตามประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านเหนือได้ผลสรุป การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สรุป และอภิปราย

1.1 สภาพทั่วไปของบ้านเหนือ

บ้านเหนือเป็นชุมชนที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันค่อนข้างหนาแน่น มีตรอก ซอก ซอยที่สามารถเข้าไปถึงบ้านเรือนหลังอื่นได้ บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริถนนในหมู่บ้านไม่มีรั้วรอบขอบชิด ซึ่งบางส่วนจะเปิดทำการค้าขาย

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานยึดถนนสายหลังของหมู่บ้านและมิตรอก ซอก ซอยมาเชื่อมพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนให้เข้าสู่ถนนสายหลังของหมู่บ้าน ลักษณะของชุมชนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านพักอาศัย

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	จด	บ้านนพเก้า หมู่ที่ 5 ตำบลสีคิ้ว
ทิศใต้	จด	คลองน้ำที่ไหลผ่านมาจากเขื่อนลำตะคอง
ทิศตะวันออก	จด	บ้านบุงลำไย หมู่ที่ 17 ตำบลสีคิ้ว
ทิศตะวันตก	จด	บ้านกลาง หมู่ที่ 9 ตำบลสีคิ้ว

1.2 การบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ ของกระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านเหนือ

ข้อ 1 การมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน

สรุป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การเกิดกองทุนหมู่บ้านเหนือ เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนหน่วยงานราชการ และบุคคลต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือแนะนำให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน ทำให้คนในชุมชนมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพื่อลดรายจ่ายลง และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนอีก

อภิปราย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่ากองทุนเงินล้านน่าจะคงมีอยู่ต่อไปเนื่องจากมีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำและในการขอกู้ ผู้กู้สามารถดำเนินการได้ง่ายรวดเร็ว และได้จำนวนเงินพอเพียงกับที่ผู้กู้ขอกู้ ทำให้เกิดอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ มีการหมุนเวียนเงินในหมู่บ้าน ลดการเกิดหนี้ในระบบ และกองทุนได้กำไรจากการปล่อยเงินกู้มีเงินปันผลสำหรับสมาชิคนำมาปันผลให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ข้อ 2 ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเหนือ

สรุป

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การมีระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเหนือมีการจัดสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานถูกต้องมีระเบียบข้อบังคับของกองทุนชัดเจน ทางกองทุนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตนเองได้

อภิปราย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเหนือมีความรู้ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี เนื่องจากมีหน่วยงานทางราชการมาให้คำแนะนำอบรมในเรื่องการดำเนินงาน การทำบัญชี และการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุน

ข้อ 3 การมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อการแก้ปัญหาของตนเอง การสร้างศักยภาพของตนเองและการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

สรุป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง กองทุนหมู่บ้านเปิดให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอแต่ยังไม่ถึงกับการพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

อภิปราย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าทางสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการดำเนินงานของธุรกิจ โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีหน่วยงานทางราชการเข้าให้คำแนะนำส่งเสริมผู้กู้เงิน ในการดำเนินงานและการแก้ปัญหาต่าง ๆ เกิดศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

ข้อ 4 เศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

สรุป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม ในชุมชนเกิดการหมุนเวียนเงินในหมู่บ้านทำให้เศรษฐกิจในชุมชนได้รับการกระตุ้นสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในชุมชนได้

อภิปราย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่าชุมชนมีความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากในหมู่บ้านมีเงินทุนหมุนเวียนที่เพิ่มขึ้น

ข้อ 5 ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

สรุป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือพึ่งพาส่งกันและกัน

อภิปราย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านเหนือมีศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ มีเครือข่ายการเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือทางการตลาด

1.3 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านเหนือ

สรุปปัจจัยด้านบวก

ประสบการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซากหมู่บ้านมีเงินสะสมของหมู่บ้านและมีการรวมกลุ่มองค์กรอยู่ก่อนแล้วทำให้มีประสบการณ์ในการบริหารกลุ่มองค์กรต่าง ๆ และนำมาปรับใช้กับการบริหารกองทุนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

สรุปปัจจัยด้านลบ

คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูงทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้

เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้นคนในชุมชนบางส่วนไม่พึงพอใจในการตัดสินใจเงินกู้ของคณะกรรมการ

อภิปราย

ปัจจัยด้านบวกส่วนใหญ่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และรวมตัวกันในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา โดยมีหน่วยงานของทางราชการจัดองค์ประชุมให้กับสมาชิกเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ และปัจจัยด้านลบ ส่วนใหญ่จะมีหนี้สินกับเงินกู้ในระบบมาก สมาชิกบางรายที่กู้เงินไปไม่เพียงพอกับการดำเนินกิจการจึงไปกู้เงินหนีสินนอกระบบ

1.4 การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และทำให้เกิดการเชื่อมโยงภายในระหว่างหมู่บ้านตำบล

สรุป

พบว่าสมาชิกผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรและการค้าขายยังมีการรวมกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการและยังมีการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

อภิปราย

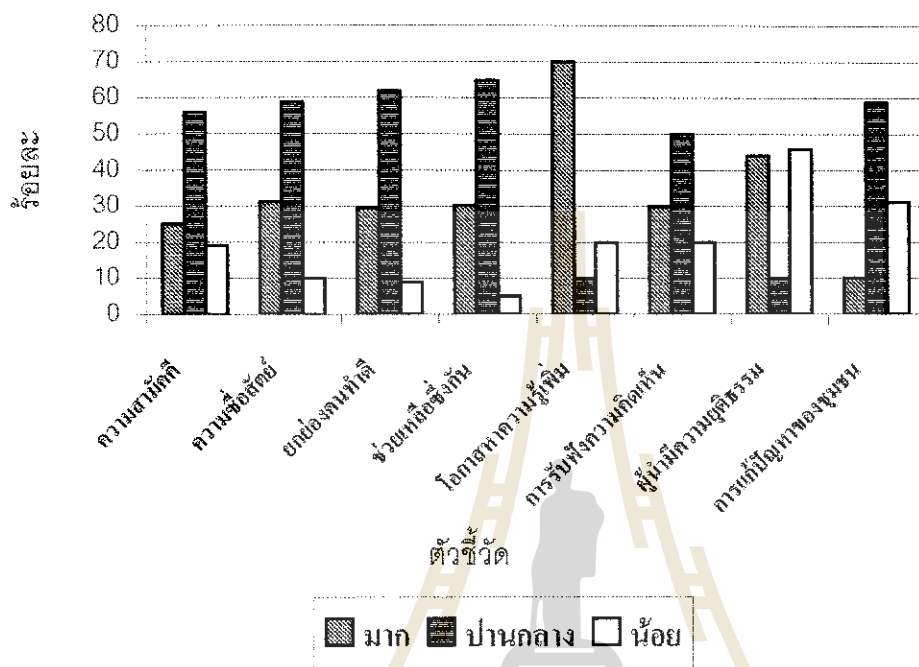
การสร้างเครือข่ายองค์กรเรียนรู้มีการรวมกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความเข้มแข็งในการดำเนินโครงการ โดยสมาชิกเกิดความเข้าใจในการประกอบอาชีพในแต่ละด้านที่ตนเองมีประสบการณ์อยู่ มีการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านและตำบล เพื่อให้สมาชิกนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนความรู้ และการแก้ไขปัญหาในการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไรบ้าง

1.5 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สรุปตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการ 15 คน ในชุมชนมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ที่ได้รับมอบหมาย มีกระบวนการสื่อสารหรือสื่อความเข้าใจแบบไม่เป็นทางการที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีสันติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน รักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน แบ่งปันสิ่งของให้กันแก่กัน

สรุปตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนบ้านเหนือ

แผนภาพที่ 5-1 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเหนือ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับกองทุนเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ระยะเวลาในการชำระเงินกู้ควรจะให้คืนเป็น รายเดือน เงินที่จะได้มีการหมุนเวียนในกองทุนมากกว่านี้ สมาชิกผู้กู้สามารถชำระคืนได้เป็นเงินจำนวนที่ไม่มากเกินไปและสามารถนำมาชำระได้ตามกำหนด

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 การให้กู้ต้องรวมกลุ่มกันเพื่อจะได้เกิดองค์กรใหม่ๆ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนให้มีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 กองทุนหมู่บ้านต้องมีเจ้าหน้าที่ประจำกองทุนอย่างน้อย สักค่าละ 1 คน หรือมากกว่านี้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิกที่มาติดต่องาน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขข้อมูลต้องเรียกประชุม คณะกรรมการและสมาชิกทุกครั้ง

2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการตลาดการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดให้กลุ่มผู้กู้ได้นำไปพัฒนากิจกรรมของตนเอง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการแนะนำเทคนิควิธีการใหม่ๆ ประกอบอาชีพให้กับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพหรือกลุ่มสนใจทราบ

2.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีบัณฑิตกองทุนเข้าไปในหมู่บ้าน (ชุมชนเมือง)

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้านชนบท

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 มีรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยกองทุน รวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 5 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้ทั้งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษาบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิสัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าหรือการวิจัยต่อไป

(1) การรับสมัครนักศึกษาเข้าสู่โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองควรมีการกำหนดสาขาวิชาเอกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการประเมินโครงการเพื่อให้โครงการมีศักยภาพยิ่งขึ้น

(2) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีระยะเวลาการดำเนินการไม่เพียงพอต่อการหาข้อมูลเพื่อประเมินโครงการทำให้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์

(3) ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแนะนำชาวบ้าน โดยมีบัณฑิตเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผล ตลอดจนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.** กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. **ชุดวิชาการวิจัย. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.** กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. **ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.** กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.(ออนไลน์).2545.แหล่งที่มา<http://www.agri.cmu.ac.th/others/rfund/asknanser.html>. (5 มกราคม 2545).
- กรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.**กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุรสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2544.** กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.
- .สำนักงาน.2544. **คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.**สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี “**คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและการประเมินโครงการ**”.นครราชสีมา,(2544).
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544). **รวมบทความทางการประเมินโครงการ.**
พิมพ์ครั้งที่ 6.สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย:211-234.
- .**การประเมินโครงการประชุม:หลักการและการประยุกต์ใช้.**กรุงเทพมหานคร.พีรพัทธนา,2525.
- ศึกษาธิการอำเภอสีคิ้ว “**แบบรายงานการศึกษาส่วนภูมิภาค ภาพสถิติ (รศ.ก) ปีการศึกษา (2544).**

บรรณานุกรม (ต่อ)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์,การประเมินโครงการประชุม:หลักการและการประยุกต์ใช้.กรุงเทพมหานคร.
พีรพรีษา,2525.

NOK National Study Committee on Evaluation.Educational Evaluation and Decision
Making.Indiana:Phi Dela Kappa,Incorporated.1977.

Worthen,B.R.and SANDERS,J.R.,Educational Enaluation: Theory and Practice.Ohio:Charles
And Joanes,1973.

